

ST. OLAV

Julen 1995

No er det født ein Frelsar og natti vert til dag

ST. OLAV

Innhold

- 3 Bønn om fred
- 4 Følg meg! *Edith Stein*
- 5 Juletiden *Fra Bønneboken*
- 6 Frelshistorien begynte i familien *Johannes Paul II*
- 8 Kirkenes oppgave i det europeiske samarbeidet *Jan Kerkhofs s.j.*
- 12 Heder til Johanna Schwarz
- 13 På gjesteplass: Tell dine velsignelser! *Nils E. Bloch-Hoell*
- 15 Norsk preken i sagatiden *Erik Gunnes*
- 16 Vær et speil for verden! *Olav Egil Aune*
- 18 Kvinnekonferansen i Beijing *Sigrid G. Holm*
- 19 Kvinne med mot og meninger *UKJ*
- 22 Nigerias biskoper: Mot militærregimet -
for demokrati og menneskeretter
- 24 Tapt av syne? *Albert Raulin*
- 26 Lettlest og instruktivt om karmelittordenen *UKJ*
- 32 Blikk på tiden *Backstreet Girl*

“Brødre og søstre skal elskes, ikke bare tolereres”

Lokalkirkenes stilling etter fire års krig og kirkenes bidrag til fredsprosessen på Balkan var tema for et møte i Vatikanet i slutten av oktober mellom biskopene (eller deres stedfortredere) i de til sammen 23 bispedømmene i det tidligere Jugoslavia og pave Johannes Paul II. Her er biskopenes prioriteringer fremover:

- arbeide for forsoning på alle plan, motvirke ekstrem nasjonalisme og fremme sunn kjærlighet til hjemlandet og fredelig sameksistens;

- spre “den kristne tilgivelsestanke” som motvekt mot gamle og nye sår forårsaket av hat;
- fremme bønn, “et uunnværlig middel til hjertenes omvendelse”;
- intensivere dialogen med våre ortodokse brødre og søstre ut fra det broderlige sinnelag i den nye økumeniske encyklika ‘Ut unum sint’;
- fortsette den respektfulle kontakten med muslimene for å sikre en fremtid for alle;
- fortsette, helst øke, den karitative innsats uten hensyn til etnisk eller religiøs tilhørighet;
- prioritere arbeidet for alle flyktninger,

“brødre og søstre skal elskes, ikke bare tolereres”.

- støtte “vennskapsordninger” med heldigere stille bispedømmer og sogn; gjenoppbygge hellige steder som tegn på håp. (Paven har opprettet et fond med dette formål av royaltvinntekter fra sin bok “Over håpets terskel”)
- oppfordre presssen til mer objektiv informasjon, “særlig om den katolske kirkes nærvær, prøvelser og innsats”;
- spre kirkens sosiallære, særlig med tanke på å motvirke ødeleggende nasjonalisme og fremme respekt for minoriteter. CNS

Advent 1995 og skimmer av håp på Balkan, i Israel - mot blodig bakgrunn, men tross alt: håp!

Islamsk, jødisk og kristen Bønn om fred

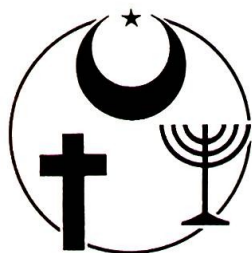
*Gud, du er livets og fredens kilde.
Lovet være ditt navn i all evighet
Vi vet det er du som leder vårt sinn
til fredens tanker.
Hør vår bønn i denne ufredens tid.*

*Din makt forandrer hjertene.
Muslimer, kristne og jøder minnes
og bekrefter med all inderlighet
at de er den ene Guds følgesvenner,
Abrahams barn, brødre og søstre;
fiender begynner å tale med hverandre;
de som var blitt fremmede for hverandre,
rekker hverandre hendene som venner;
nasjonene søker fredens vei sammen.*

*Styrk vår beslutning om å vitne
om disse sannhetene ved å leve etter dem.*

*Gi oss:
den forståelse som gjør ende på strid,
den nåde som stiller hat, og
den tilgivelse som vinner over hevntanker.*

*Gi alle mennesker kraft til å
leve din kjærlighets lov.
Amen.*

(Etter en tekst utgitt av den engelske avdeling av den internasjonale katolske fredsorganisasjonen Pax Christi)

*Himler, send dugg fra det høye,
la den Rettferdige komme som regn fra skyen,
og vår Frelser fødes av den åpne jord!*
(Jes. 45,8)

4

Julebetraktning av Edith Stein: **Følg meg!**

Denne julebetraktningen er hentet fra en liten avhandling om "Julens mysterium" av Edith Stein. Hun sluttet seg til karmelittordenen i 1933 og ble på grunn av sin jødiske bakgrunn henrettet 9. august 1942 i gasskammeret i Auschwitz. Hun ble saligkåret av pave Johannes Paul i 1985. (Oversettelsen bygger på "katolsk orienterings" danske versjon.)

Julen er kjærlighetens og gledens fest, en fest som selv de som ikke bryr seg om fortellingen om Jesusbarnet i Betlehem, gleder seg til. Og som de forbereder seg til, ivrige etter å bringe glede til andre. Men for den kristne er julen noe langt større. Julestjernen fører den kristne til det barnet som bringer fred til jorden. Adventstidens liturgi, som kaller lengselen etter dette barnet frem i våre hjerter, slutter på julaften med disse ordene: "I dag skal jeg se hans herlighet." Når klokkene på julaften kaller til midnattsmesse, og når den hellige natts mysterium gjentar seg på alteret: "Ordet ble kjødt" - så er julens glede fullkommen.

Kanskje har vi alle kjent en slik juleglede. Men stadig stråler Betlehemsstjernen i en belgmørk natt. Derfor legger kirken allerede på julens annen og fjerde dag de hvite festklær til side og ifører seg martyriets og sorgens farger. Jesusbarnet i krybben er omgitt av martyrer. Der er Stefan, den første martyr, som fulgte Frelseren i døden, og der er de uskyldige små barn som ble drept av Herodes' soldater.

Hva betyr så alt dette? Hvor er engleskarens jubel? Hvor er julenat-

tens stillhet? Hvor er freden, fred på jord med alle som har god vilje? Men alle har jo ikke god vilje, og den evige Guds sønn forlot himmelen herlighet fordi ondskap hadde hyllet jorden i nattemørke.

Mørket dekket jorden, og han kom som et lys som skinner i mørke, men mørket forstod ham ikke. Til dem som mottok Ham, bragte Han lys og fred, fred med Faderen i himmelen, fred med alle dersom de selv var lysets barn, og fred i hjertets innerste, men ikke fred med mørkets barn. Dem bringer Fredsfyrsten ikke fred, men sverd, for dem er han den store anstøtssten.

Dette er den alvorlige sannhet som ikke bør forsvinne bak det rørende bildet av det lille barnet i krybben. Sydens dype mørke ble mere sort da lyset fra himlen ble tent.

Barnet i krybben strekker sine små armer ut, og det er som om det sier de samme ordene som med årene vil lyde for dem som lyttet til den voksne mannens tale: "Kom til meg alle dere som sliter og har tungt å bære."

"La oss gå til Betlehem," sa hyrdene straks, da engelen hadde forkynt den store glede. Og uten betenkning bega de seg på vei. Kon-

gene fra Østen fulgte stjernen med den samme umiddelbare tro, og de "gledet seg med alle med en overmåte stor glede".

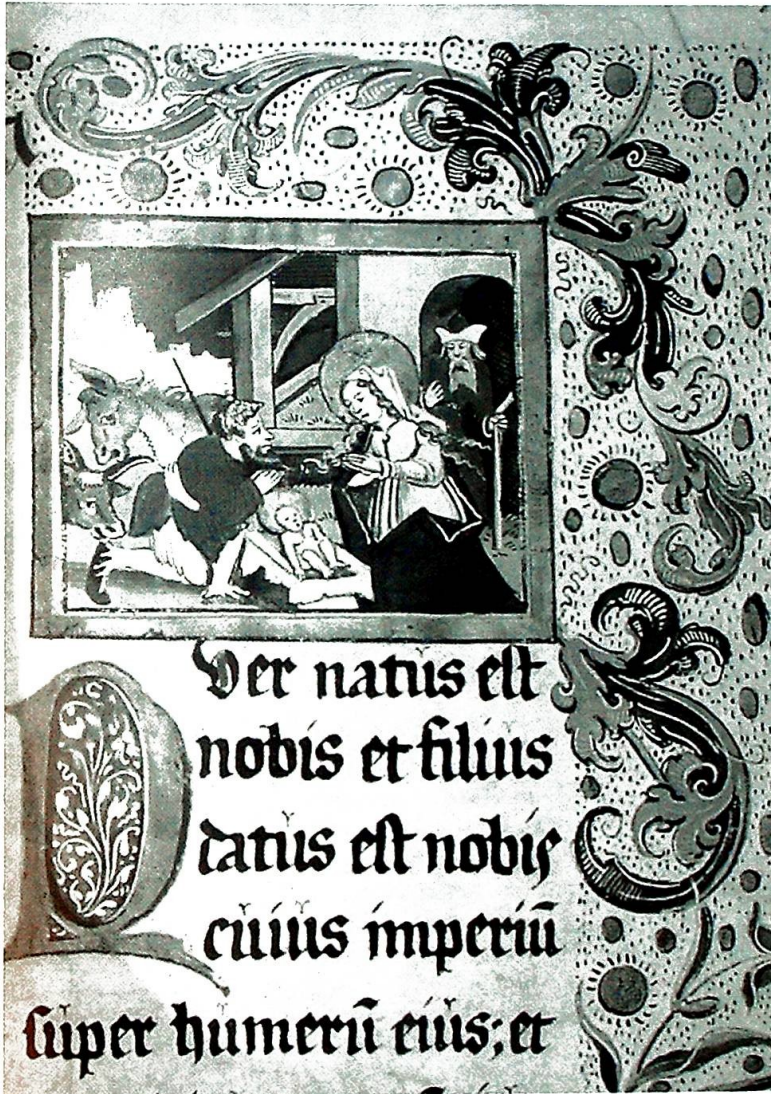
Barnet rakte sine hender ut mot dem, hender som gir og krever på samme tid. Dere konger, bøy dere ydmykt for kongenes konge, bær de lidelser og vanskeligheter det medfører å være i hans tjeneste! Dere små barn som ikke selv kan gi noe, dette barn vil kreve deres spede liv, men det kan ikke bli brukt til noe større enn som et offer for livets Herre!

"Følg meg!" lyder det uten ord fra barnet i krybben, som det engang skal lyde fra Mesteren til Johannes, "den disippel Herren elsket", og som også hører med ved festen omkring krybben, og til Stefan. Johannes, den unge mann med det rene hjertet, fulgte Jesus uten å spørre hvorhen. Han forlot sin fars båt og fulgte Herren på alle hans veier helt opp til Golgata.

Og Stefan hørte ordet: "Følg meg!" og fulgte Frelseren for å kjempe mot mørkets makter, mot den hårdnakkede vantros blindhet. Han vitnet om Ham ved sine ord og sitt blod, og det sinnelag som var i Jesus, var også i ham, det kjærlighetens sinnelag som hater synden, men elsker synderen. Derfor ba han i sin dødsstund for dem som myrdet ham.

Vi ser dem omkring krybben, de lysende skikkelsene: de uskyldige små barna, de ydmyke kongene, martyren, kjærlighetens apostel, bildene på alle dem som har adlydt den Herre som kalte på dem. Bak dem ruger den ubegripelige forstok-

Herrens herlighet skal åpenbares
og alt kjød skal se Guds frelse.
(Jes. 40,5)

Miniatyr fra julens 'introitus' i et missale fra St.Gallen (1555).

kelsens og blindhetens natt med de skriftkloke som visste når og hvor verdens Frelser skulle fødes, men som ikke ville si: "La oss gå til Betlehem", og med kong Herodes som ville drepe livets Herre. Og det er

fremdeles foran Kristi krybbe at veien deler seg. Han sier sitt. "Følg meg!", og den som ikke er for Herren, er mot Ham. Han taler til oss og lar oss velge mellom lys og mørke.

Juletiden

Han er blitt kjød ved den Hellige Ånd av Jomfru Maria, og er blitt menneske." Slik uttrykker vår trosbekjennelse julens mysterium. Ut over salgsaset og stemningskremmeriet som gjerne omgir høytiden, er jule for den kristne først og fremst en religiøs og åndelig virkelighet. Den handler om Guds uendelige miskunn, som for all tid har knyttet sin skjebne til vår, ved at han gav oss sin Sønn, Jesus Kristus, "sann Gud og sant menneske". Han er Emmanuel, Gud med oss. - Dette er den opprinnelige julegave, og når vi gir hverandre julegaver, er det til minne om den.

På samme måte er det med andre av julens skikker. Når vi gjør jule til en lysets fest og tenner juletre og julelys, er det for å minne om "lyset som skinner i mørket", det sanne lys som opplyser hvert menneske. Og når vi feirer jule som en familiens og forbrødrignens fest, er det fordi han som kom, gjorde oss til Guds barn, og dermed til søsken på jorden.

Ingen vet hvilken dag Jesus ble født. Av symbolske grunner feirer Kirken jul den 25.desember som tilsvarer antikkens vintersolverv. Hedningene æret dagen som "den uovervinnelige sols fødsel". Kirken forvandlet den til en fødselsdag for Jesus Kristus, som er vår "rettfærdige sol".

Fra Bønneboken

Behold privatskoleloven!

Den katolske kirke i Norge går imot Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementets forslag om å inkorporere privatskolene i en felles lovgivning om opplæring. Det fremgår av en fersk høringsuttalelse fra biskop Gerhard Schwenzer på kirkens vegne (den nådde St.Olavs redaksjon rett før bladet skulle gå i trykken). Avvisningen av for-

slaget begrunnes særlig ut fra de internasjonale avtaler vårt land har bundet seg til, avtaler som sikrer retten til utdanning og respekterer "foreldrenes rett til å sørge for slik oppdragelse og undervisning i samsvar med deres egen religiøse oppfatning og livsanskuelse", som det heter i Den europeiske menneskerettskonvensjon, et av de dokumenter biskop Schwenzer henviser til.

Ordrett heter det i høringsuttalelsens topunks konklusjon: "a. Privatskoleloven må som følge av privatskolenes særskilte rettsgrunnlag og egenart opprettholdes som særlov; dens formålsparagraf må utbygges slik at den tar med våre forpliktelser i henhold til de internasjonale avtaler, og man må tilse at bestemmelsene for øvrig er i samsvar med disse.

6   Pave Johannes Paul II: Frelshistorien begynte i fam

Vi gjengir pave Johannes Paul IIs preken ved juledagsmessen i Peterskirken i fjor, som var FN's familieår. Her er fremdeles aktuelle poenger . . .

"Puer est natus nobis, filius datus est nobis" - "Et barn er oss født, en sønn er oss gitt." (Jes. 9,5)

I denne natt da Herrens fødsel feires, får profeten Jesaias' ord en særlig aktualitet: Barnet blir født. Evangelisten Lukas skriver: "Og mens de var der, kom tiden da Maria skulle føde. Hun fødte sin sønn, den førstefødte, svøpte ham og la ham i en krybbe for inne i herberget var det ikke plass til dem". (Luk 2,6-7) Vi kjenner disse ordene godt. De taler til oss fra talløse kunstneriske fremstillinger og mange litterære verker. De står i midtpunktet av den kristne og til en viss grad den allmenne kultur.

Gudmennesket blir født og kommer til verden på samme måte som ethvert annet menneske - fra et moderskjød. Han er den førstefødte, den første og eneste som fødes av Maria. Som alle nyfødte blir også han overlatt til sin mors omsorg og - i Jesu tilfelle - til Josefs omsorg, Josef som etter den himmelske fars vilje skulle være hans beskytter på jorden.

Tidspunktet for hans fødsel har sin nøyaktige plass i historien: Jesus kommer til verden i keiser Augustus' tid, mens Quirinius er stattholder i Syria, og også Palestina ble underlagt hans styre. Jesus blir født mens den skatteinnskrivningen som

Augustus har bestemt for hele riket, er i gang. For å følge denne bestemmelsen, begir Josef og Maria seg fra Nazaret til Betlehem, fordi de begge er av Davids slekt. Men det faktum at Jesus legges "i en krybbe for inne i herberget var det ikke plass til dem", gjør særlig inntrykk.

"Puer est natus nobis, filius datus est nobis. . ." Lukasevangeliet forteller oss alt som angår barnets fødsel. Det var "puer", altså av mannlig kjønn; moren var jomfru, forlovet med en mann av Davids hus (1,27); fødestedet er Betlehem (2,7), vuggen er en simpel krybbe. (2,7). Mens han fremstiller begivenheten, lar Lukas samtidig familie-sammenhengen tre frem. Som enhver menneskelig familie opplever også Jesu familie vanskelige tider. Kort etter barnets fødsel må den flykte fra Herodes' grusomhet. Og da den vender tilbake til Galilea etter Herodes' død, lever den det samme liv som så mange enkle folk i Israel.

Denne familien var gjennom hele dette året - 1994 - forbilde for alle menneskelige familier og vil alltid være det. For den er den hellige familie. Den er den familie hvor Guds sønn, verdens Frelser, kom til verden.

I den natt da Herren ble født, hørte hyrdene som holdt nattevakt hos

sin hjord på markene i utkanten av Betlehem, ordene som innbød dem til å komme til stedet hvor barnet lå. En engel sa til dem: "Jeg har en stor glede å forkynne dere, og den skal bli hele folket til del: I dag er deres Frelser født, her i Davids by; det er Messias, Herren! Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn, svøpt og liggende i en krybbe" (Luk 2,10-12). Slik kan Betlehems hyrder forvise seg om at frelsesveien fører gjennom familien.

Også vi har kunnet overbevise oss om denne sannhet i løpet av dette året som nå går til ende. Det var familiens år i verden og i Kirken.

"Filius datus est nobis. . ." - "en sønn er oss gitt. . ." Hvor klart profeten Esaias ser! Han forkynner Herrens fødsel slik Lukas-, Matteus- og Johannesavangeliet forteller om den for oss. Når barnet i sannhet blir født som menneskesønn, som en menneskelig mors sønn, så ble denne sønn gitt menneskene som den største gave av den himmelske Far. Vi som er samlet her, er vitner til menneskevordelsens hemmelighet. Sønnen - som er ett vesen med den Far vi i vårt 'credo' bekjenner oss til med ordene: "Gud av Gus, lys av lys" - blir menneske. "Og ordet er blitt kjød," skriver Johannes i sitt evangelium (1.,14).

Ved sin fødsel lar Gudmennesket hele menneskeheten tre inn i guddommelighetens dimensjon og lar hvert menneske som åpner seg i tro for å motta gaven, ta del i Guds liv. Nøyaktig det er betydningen av den frelse hyrdene hørte om den natten ved Betlehem: "I dag er deres Frel-

b. Blant målene for opplæringsvirksomheten inngår å sikre et felles verdigrunnlag i befolkningen, og med sikte på innholdet i skolen, både de offentlige og private, bør det foretas en utredning av hva som er vårt felles verdigrunnlag.”

St. Olav Tidsskrift tok for en tid siden kontakt med representanter for våre katolske skoler om denne saken; vi kommer tilbake til den på nyåret.

Ikke stemmerett for kardinaler over åtti Paven har avvist et forslag, fremmet for fem år siden, om å oppheve regelen om at kardinaler som har passert de åtti, ikke får stemme ved pavevalg. Forslaget var undertegnet av tre kardinaler, men hadde hele kardinalkollegiets støtte, ifølge Catholic Herald. At saken trakk slik ut, ble av mange tolket som tegn på at det gikk mot forandring. Hele 44 av de 161 medlemmene av kardinalkollegiet er nå over 80 år.

Palestinsk diplomat på plass i Roma
Et år er gått siden det ble opprettet diplomatiske forbindelser mellom Vatikanet og Den palestinske frigjøringsbevegelsen PLO. Nå er den palestinske representanten på plass: Yasser Arafat har utnevnt diplomaten Afif Safieh til palestinerne mann i Roma.

CHRIST IN DER GEGENWART

en

7

Josef og Maria med barnet Jesus mellom seg - og med korset som barnet engang skal bære, diskret i bakgrunnen. En noe uvanlig fremstilling for våre breddegrader, men mer vanlig i Bayern, der dette verket ble laget i forrige århundre.

ser født” (Luk 2,11).

Frelsesveien fører gjennom familien, ikke bare i ordets opprinnelige

menneskelige betydning, men i enda høyere grad på grunn av den betydning som vokser ut av Herrens

fødsel. For når den evige Far overgir sin sønn til oss for at han skal bo iblant oss, gir han oss også seg selv, gir han oss med ham også sitt farskap idet han tilbyr alle, hele menneskeheten, muligheten til å gå inn i den store guddommelige familie. Menneskenes frelsesvei slutter seg til den guddommelige familie som ble åpenbart i natten ved Betlehem. Familiens år, som går mot slutten, må hjelpe oss til å trenge dypere inn i dette mysterium, til gagn for alle mennesker og verdens nasjoner.

Vi leser hos Esaias: “Det folk som vandrer i mørket, skal skue et stort lys; over dem som bor i skygeland, stråler lyset frem. Du lar dem juble høyt og gjør gleden stor” (9,2-3).

Hvordan kan det ha seg at Herrens fødsel betraktes med særlig glede? Det gjelder ikke bare for de kristne, men også for alle andre. Juletiden er både i liturgien og i tradisjonen en tid med særlig glede. Vi finner den i sangene som i natt og fremover synges i Peterskirken og over hele jorden. De lyder til og med midt i lidelsen - det kan de mennesker bevitne som har erfaring fra fengsler, konsentrasjonsleirer, sykehus og andre steder hvor man har lidt og fremdeles lider. Og jeg deler denne gleden med dere alle og innbyr alle til den med engelens ord: “Ære være Gud i det høye! Og fred på jorden blant alle dem hans nåde hviler over” (Luk 2,14).

Kjære søstre og brødre, jeg forkynder dere en stor glede: Gud elsker oss i sin sønn som ble menneske for oss!

The Tablet om mordet på Yizhak Rabin

"Mordet på Yitzhak Rabin var, for å bruke det jødiske uttrykket, 'chillul hashem', en vanhelligelse av Guds navn," noterer det katolske ukemagasinet *The Tablet* på lederplass: "I likhet med Baruch Goldstein, gjerningsmannen bak fjorårets massaker i Hebron, var også mannen som myrdet Isra-

els statsminister velutdannet og med religiøs bakgrunn, en mann hvis perverterte oppfatning av Gud ledet ham til å krenke den mest grunnleggende av forskriftene i den jødiske tro. Det finnes intet innen jødedommen som lover en fremtid i paradiset for den som myrder en fiende, slik oppfatningen er blant islamske fundamentalister. Det er ironisk å tenke på at mange av de Hamas-

eller Islamic Jihad-tilhengere som danset i gatene i kjølvannet av mordet, gladelig ville gitt sitt liv for selv å ha fyrt av de dødelige skuddene."

Men om skuddene var et hammerslag mot judaismen og religionen, så var "Rabins begravelse, utført i overensstemmelse med jødisk tradisjon, en motsatt bevegelse: en helliggjørelse av Guds navn, 'kiddush has-

Norsk nei til EU til tross: Europa er fremdeles et viktig punkt på dagsordenen. Og fremtidens Europa kommer i større grad enn i dag til å preges av individualisme og sekularisering. Det viser bl.a. det religionssosiologiske forskningsprosjektet *European Values Study (EVS)* som har vært i nevnt i St. Olavs spalter. Kirkens rolle i den sammenheng?

Følgende artikkel er en del av en forelesning som Jan Kerkhofs, jesuitt og en av de hovedansvarlige for EVS, holdt i Dublin i februar i år. Han tegner et til dels mørkt bilde av Europa som bakgrunn for den viktige rolle kirkenes representanter i de ulike europeiske organisasjoner og i samfunnet forøvrig har som kritisk intans, og som forsvarer av menneskerettighetene. Og han understreker kirkenes og hver enkelt kristens grunnleggende kall i dagens verden: å vitne om håpet.

To fremtredende prosesser har kjenne-tegnet den kulturelle forandringen i vår tid: individualisering og sekularisering. Av disse to er individualiseringen den mest betydningsfulle. Den kommer til uttrykk innen religion og moral, men også innen politikk, arbeids- og familieliv. Som forskjellene mellom de ulike samfunns religiøse verdimønstre viser, leder individualiseringen ikke nødvendigvis til sekularisering på alle områder. USA - og til og med Irland, Sveits og Italia - viser tydelig at man der, i hvert fall hittil, har bevart tradisjonelle religiøse oppfatninger og en høy kirkegangsfrekvens, til forskjell fra andre sammenlignbare europeiske land, mens verdimønstret på andre områder har utviklet seg under påvirkning av den økende individualiseringen.

Individet og de tradisjonelle verdiene

Hva betyr individualisering? I store trekk innebærer denne prosessen at det enkelte individ blir mål og målestokk for utformingen av vurderinger og holdninger. Den enkeltes egen utvikling og lykke kommer først, delvis på

bekostning av plikter og engasjement som tradisjonelt er bundet til familieliv og samfunnsliv generelt. Den enkeltes bedømmelse av hva som er godt og hva som er ondt, veier tyngre enn tradisjonelle normer, og hans eller hennes frihet - samvittighetsfriheten selvsagt inkludert - tåler ikke særlig mange inn-skrenkninger.

Individualiseringen er en prosess med så mange fasetter at den høster både hård kritikk og entusiastisk applaus, avhengig av hvilket fenomen man har i tankene - og selvsagt av personlige vurderinger. De som er pessimistiske overfor tidens tendenser, betrakter prosessen med sterk mistro. Tradisjonelle verdier som sparsomhet, selvdisciplin, lydighet og arbeid for det felles beste er i ferd med å undergraves av et omseggripende forbrukersamfunn som legger vekt på det å kjøpe, på nytelse som livsstil, på umiddelbar tilfredsstillelse, selv når det gjelder menneskelige relasjoner, og på materielle goder.

Men viktigere er at individualiseringsprosessen har ført til en betoning av verdier som fortjener sterk støtte

selv fra et kristent synspunkt: kampen for menneskerettighetene og mot rasediskriminering, for fremme av kvinners rettigheter, respekt for den som har en annen religion enn en selv eller ingen religion, fredsbevegelsen - kort sagt: erkjennelsen av menneskets verdighet og et klart nei til enhver form for totalitarisme. Også dette inngår i individualiserings-syndromet.

Enhver som vet noe om omsorg for psykisk utviklingshemmede - og om den bakenforliggende tanke at 'de er av samme slag som oss' - innser at selv kristne vurderinger har vokst seg sterkere under individualiseringsprosessen.

Europa - kristent eller ei?

Er Europa fortsatt 'kristent'? Svaret er både ja og nei. Flertallet av europeerne sier de er kristne. I ti land i Vest-Europa kaller tre av fire seg kristne (og av disse sier 80% at de er katolikker). Til og med i Frankrike sier mellom 80 og 85% av befolkningen at de er 'katolikker'. I de fem nordiske land sier mellom 80 og 90 % av befolkningen at de er lutheranere, mens den overveldende majoriteten av romenere og grekere sier de er ortodokse. Gjennomgående vil minst tre av fire ha en religiøs seremoni som markering ved livets største hendelser: fødsel, ekteskap og død.

Men det er færre som sier de er 'religiøse' - bare to av tre. På den annen side er det bare 5% som anser seg som overbeviste ateister. Det gjelder både Vest- og Øst-Europa. Høyeste tall for ateisme finner vi i Frankrike der 11% av befolkningen sier de hører til denne kategori.

At man kaller seg 'kristen' eller 'religiøs', innebærer ikke nødvendigvis at ens tro er kristen. Fenomenet en 'troende minoritetskirke' er noe helt nytt - selv om 'folkekirkene' fortsatt er relativt sterke i de fleste land og tilsvarer et vagt behov for en slags transcens. Detaljert forskning viser at dette behovet finnes fremdeles, selv når de fleste

hem', oppnådd nettopp gjennom Rabins liv som sammenfattet staten Israel i alle dens stadier," skriver *The Tablet*.

Om samliv - og ekteskap

"Når mennesker i praksis lever som ektefolk uten å være gift, kan det ikke være kirkens oppgave å jage dem - hverken inn i ekteskapet eller ut i kirkens tjeneste," sier teologi-

professor Inge Lønning. "Oppgaven må være å oppmuntre dem til å fortsette med å leve sammen som ektefolk og få dem til å forstå at ekteskapsinstitusjonen nettopp er til for å trygge og ta vare på det samlivet de faktisk deler.

Ekte vern om ekteskapet og dets verdier kan ikke vinnes gjennom angrepskrig mot samliv uten vigsel," sier Lønning.

FÆDRELANDSVENNER

Nokså usympatisk!

"Teologer og filosofer lider av en nokså usympatisk hybris," sier Bjørn Bjørneboe, selv teolog og billedkunstner. "De svever i den villfarelse at de ved hjelp av rasjonalitet kan putte kosmos i en fyrstikkeske. - Et vakkert jødisk ordtak lyder slik: Mennesket tenker, men Gud ler."

BERGENS TIDENDE

samarbeidet

synes å være fremmede overfor sine institusjonelle kirker.

Som en generell konklusjon kan vi notere visse påvislige forhold: Både når det gjelder spørsmål om moral og religion, blander folk inn sitt eget personlige trossystem, ofte et som er svært synkretistisk (40% av dem som tror på reinkarnasjon, tror også på oppstandelsen). Den overveldende majoriteten tror fortsatt på 'noe transcendent', men bruker vi teologien som målestokk, er det bare en minoritet som virkelig kan kalles kristne.

Forbrukersamfunnet og solidariteten

Sett under ett har kristne fra alle kirker en kritisk oppgave i vårt forbrukersamfunn. I Vest-Europa alene er det 35 millioner arbeidsløse. Mange av dem er langtidsarbeidsløse, med den totale demoralisering det innebærer. Vi er kalt til gi dem håp. *Jacques Delors'* siste tale til EU-parlamentet tok for seg kampen mot arbeidsløsheten. Hans hvitbok om emnet burde være obligatorisk lesning for alle i ansvarlige stillinger; den er langt viktigere enn mang en pavelig encyklika.

Dessuten er altfor mange europeere utestengt fra det rike europeiske bordet, og selv om Den Fjerde Verden-bevegelsen har en viss innflytelse på den kollektive samvittighet (den gamle franske uteliggerpresten *Abbé Pierre* er, absolutt sett, den mest populære person i sitt hjemland), lever likevel altfor mange mennesker fortsatt under uakseptable forhold. Og mange millioner lever under fattigdomsgrensen, trass i le milliarder EU har pumpet inn i de underutviklede områdene. En annen kandidate er våre dagers utgave av slavehandelen: de hundretusenvis av kvinner som importeres lik 'buskap' for prostitusjonsskjedene, og reisebyråene som selger sexreiser til Øst-Asia for den som har en draging mot meget unge

piker og gutter. Disse kjedene er nær knyttet til den internasjonale narkotikahandelen - en 'næring' som i flere land overstiger landenes egne nasjonalbudsjetter.

I et samfunn der stadig flere blir gamle, tvinges altfor ofte beste- og oldeforeldre til en uakseptabel isolering. Mange unge par er så sterkt tiltrukket av materielle verdier at de enten ikke vil ha barn, eller er fornøyd med bare ett. Snart kommer det gjennomsnittlige antall barn i de fleste europeiske land til å ligge nær 1 - slik det allerede er i Spania, Italia og Tyskland - i stedet for 2.5 som europeerne, ifølge *European Value Studies*, sier de ønsker seg. Det betyr at de fleste barn ikke kommer til å ha noen søsken. Jeg er redd dette kommer til å øke individualismen i vårt individualiserende samfunn.

Et bolverk mot fremmedfiendtligheten

Nå som den kommunistiske trusselen - den felles fiende - er forsvunnet, har redselen for en abstrakt byråkratisering av et forenet Europa drevet mange bevegelser over mot nye former for nasjonalisme, faktisk til og med mot en slags vest-europeisk nasjonalisme med fordommer mot Sentral-Europa og, dypere sett, mot dem som tilhører andre religioner eller andre raser. Ytterste høyre er meget aktivt over alt og har utviklet et europeisk nettverk. Nyfascister forsøker å undergrave våre demokratiske tradisjoner ved hjelp av demokratiet selv.

Alle kirker er kalt til å fremme en forsoningsånd, støttet av tilstrekkelige strukturer. Det er betegnende at Det europeiske rådet for de nasjonale rettferdighet og fredskommisjonene har valgt forsoning som hovedemne for det annet økumeniske møte som skal holdes i 1977, som oppfølging av Baselmøtet i 1989. Denne satsing på forsoning innebærer økte anstrengelser for å

bygge broer til islam, ikke bare til den ganske lille muslimske gruppen i Europa - anslagsvis ikke mer enn ti millioner - men ganske særlig til de muslimske land sør for Europa der befolkningstrykket utfordrer regjeringene til å skape 60 millioner nye arbeidsplasser i området mellom Gibraltar og Konstantinopel i tiden mellom 1990 og 2000. Kristne politikere, forretningsfolk og fagforeningsledere stilles her overfor en uhørt, langsiktig utfordring. Å fremme økonomiske investeringer og åpen dialog er den beste måte å bekjempe den farlige fundamentalismen i denne hovedsakelig muslimske regionen på.

Å være der beslutningene fattes

De såkalte eurokratene - som, hva nå allmennheten måtte tro, fremdeles er færre enn antallet statlige tjenestemenn i en by som Paris - står overfor mange problemer som krever etiske avgjørelser, for eksempel bioetikken, forsvaret, rettferdig fordeling av Europas inntekter og arbeid, ulandshjelp, felles forretningsforetakender med sentraleuropeiske kompanjonger, en felles innvandringspolitikk og så videre.

Den fellekristne offentlige opinion er seg ikke tilstrekkelig bevisst hvilket viktig arbeid EU-kommisjonen utfører. Allerede for mange år siden har katolikker og protestanter opprettet sentre i Brussel for å overvåke hva som skjer. Sist høst innviet den ortodokse patriarken av Konstantinopel, Bartolomaos, et ortodoks europeisk senter i Brussel, med den oppgave å samarbeide nært med de øvrige kristne sentra. Fremdeles er det katolske nærvær altfor svakt. Rådet for de europeiske bispekonferanser (CEEC), som ble grunnlagt rett etter Det 2. Vatikankonsil, og der Prahaskerkebiskop Vlk for tiden er president, har svært begrenset personell ved sitt kontor i St. Gallen i Sveits. Rådet plagges av interne spenninger, men først og

Apropos fremmedfrykten

Professor Stein Bråten har ingen detaljert oppskrift mot rasisme og fremmedfrykt, men en viss tro på filosofen Martin Bubers råd: "Å innby andre til å si 'du' til meg, i glede over forskjelligheten som tillater oss å utfylle hverandre. Og selv si 'du' til den andre, ikke bare med munnen, men med hele mitt vesen. Kollektiver og institusjoner kan aldri stå i dialog eller fremme dialog. Det kan bare du og jeg som sensitive enkeltindivider." DAGBLADET

Hvor siviliserte er vi?

"Det er skremmende når nordmenn automatisk tenker på vietnamesere som voldelige 20-åringer med kjetting i hånden," sier forfatter og NRK-reporter Tomm Kristiansen. "Vi er egentlig ikke så siviliserte her hjemme som vi liker å tro. På mine mange turer over landegrensene har jeg aldri blitt

behandlet slik fargede har blitt behandlet på Fornebo. Og jeg har opplevd en del snodige steder - med snart 60 land på samvitligheten." ARBEIDERBLADET

Nytt fiendebilde

På spørsmål fra Dagbladet om hvorfor islam er blitt fiendebilde nr. én for mange i Vesten, svarer Kari Vogt, religionsforsker og

10

fremst av mangel på ekte europeisk interesse ettersom lokale problemer opptar all tiden for de lokale biskopene.

Mange religiøse ordener, og særlig mange kristne organisasjoner, er velorganisert på europeisk nivå med egne publikasjoner og pressgrupper (for eksempel innen utdannelse, veldedighet, ulandshjelp m.m.). Etterhvert vokser også det økumeniske samarbeidet mellom CEEC og CEC (Conference of European Churches).

I sin siste bok - *Remaking Europe. The Gospel in a Divided Continent* (SPCK 1994) - kommer primas for den katolske kirke i England, kardinal Basil Hume, ikke med noen nostalgisk bønn om 'kristenhetens tilbakevenden'. Jeg siterer: "All innsikt i Europas historie, med dens religionskriger og religionsforfølgelser, fører med seg en sunn bevissthet om at religionen i praksis nok ikke alltid har vært en udelt velsignelse. Likevel tror jeg at kirkens sanne budskap nå mer enn noensinne er noe vårt kontinent fortvilet vel trenger å høre." Og kardinalen fortsetter: "Evangeliets har naturligvis alltid rommet både et sosialt og et personlig budskap. En viktig utvikling i kirken i det siste århundret har vært den gradvise utviklingen av en offisiell lære om sosiale spørsmål. Kirken har ikke detaljerte svar på spesifikke sosiale eller politiske problemer, men holder derimot frem prinsipper og et syn på menneskelig verdighet - begge deler av sentral betydning for enhver rettferdig og medfølende samfunnsorden. Og med særlig relevans for de sosiale og politiske konfliktene i Øst- og Vest-Europa som er blitt blottlagt av kommunismens fall."

Det er min overbevisning at universiteter, rettferdighet- og fredskommisjoner samt velinformerte og frie journalister må opptre som særdeles aktive vakthunder i denne situasjon. Å åpne grensene til en samlet europeisk familie, garanterer ganske sikkert velferd og

fred for alle, men det kan også innebære økt makt for de 'mansjettligae' som ikke har annet mål enn å tjene penger. Vi må forebygge at en økonomisk og politisk europeisk union trues av en skyggenes europeiske mafiaunion som ødelegger samfunnet innenfra.

Religionsdialog og økumenikk

Det økumeniske engasjement er nær knyttet til det kristne nærvær i byggingen av Europa. Europeerne har også dype religiøse røtter. Geografisk speiler Europa fortsatt sin kristne oppdeling: den østre del er ortodoks, den sørlige katolsk og den nordlige del protestantisk, med noen blandede områder imellom, i pakt med det gamle prinsipp om "cuius regio, eius religio", den som regjerer, bestemmer også religionen (Tyskland, de sveitsiske kantonene, Nederland, Storbritannia.). Den irske republikk er unntagelsen i Nord-Europa.

Å fremme EU er også å fremme en dialog mellom våre ulike kirker. Her har vi katolikker en spesiell rolle å spille, og det av minst to grunner. Den ene er at alle kristne i dag sitter i samme båt: De er 'minoritetskirker'. De står alle overfor de samme utfordringer fra agnostisisme, religiøs likegyldighet og krise i formidlingen av troen til den yngre generasjon. Men de utfordres også av behovet for å forkynne individets verd og verdighet i et samfunn uten enkle normer, for å bekjempe rasismen, fremme forsoningen og holde Europas ører åpne for ropet fra de fattige i sør.

Kanskje må vi alle både gå inn i en interreligiøs dialog og samtidig styrke vår egen kristne identitet. Siden katolikken er mer universelle og mindre begrenset av gamle nasjonalistiske tendenser, har de et kall som brobyggere. *European Value Studies* avslører faktisk at forskjellen mellom katolikker og protestanter i etiske spørsmål er ganske

liten. Katolikken mener seg å være noe mindre strikte når det gjelder den offentlige etikk, og protestantene når det gjelder seksualetikken.

Den andre grunnen er at så lenge vi katolikker ikke aksepterer en større grad av selvstyre for våre lokale kirker, er vi ikke troverdige i den økumeniske dialogen. Protestanter og ortodokse frykter den romerske kirkes ensrettehet. Enkelte betrakter til og med EU som en katolsk sammensvergelse med det mål å rekatalisere hele Europa under Vatikanets autoritære ledelse. I et stridshefte publisert i mai 1993 med tittelen *Maastricht, Monarchy and Morality* uttrykte den britiske organisasjonen *United Protestant Council* sin engstelse for at den protestantiske dronningens suverenitet skulle gå tapt om Maastrichtprosessen ble fullbyrdet: "Konføderasjonens dominerende religion ville bli den romerske katolisismen, og dens åndelige overhode ville bli paven, som alle som tilhører den romersk-katolske religion skylder troskap, både politisk og åndelig." Katolisismens lumske spredning er allerede innledet, noterer den med uro: "Hennes majestet har latt den romerske kirkes primas preke for seg. . ."

United Protestant Council vet naturligvis hvem som står bak: "Etter at den romerske kirke i tidligere århundrer har mislykkes med å erobre landet gjennom direkte angrep, er jesuittene nå rede til å nå sitt mål ved hjelp av den økumeniske bevegelse og Maastrichtprosessen."

Så vi er advart. . . Her noterer jeg at den svenske stat i midten av juni i år bestemte at Sveriges konge eller dronning ikke lenger behøver være kristen. . . Men det problem som kardinal Congar stadig har understreket, gjenstår: Det er bare større pluralisme innen vår egen katolske kirke som kan gjøre oss virkelig troverdige. Om vi kunne fremvise en god balanse mellom enhet i troen og sant kulturelt mangfold, skulle vi

islamekspert: "Det henger delvis sammen med en historisk arv. La oss ikke glemme Dantes plassering av Muhammed nederst i Helvete i 'Divina Commedia'. I vår tid, etter Sovjets sammenbrudd, trengte Vesten et nytt fiendebilde, blant annet for å trekke oppmerksomheten vekk fra andre problemer. Husk dessuten på at 70 prosent av verdens oljereserver befinner seg i Midtøsten,

og at Vesten derfor har stor interesse av å opprettholde den nåværende maktstrukturen. Islamistene er den eneste politiske opposisjonen som vil kunne true sittende regjeringer."

Frankrike: protestantiske verdier frister Frankrikes 700.000 protestanter har all grunn til å glede seg over en ny meningsmåling, skrev avisen *Le Monde* i slutten av oktober. En spørreundersøkelse, utført av

tre sosiologer, viser bl.a. at landets katolikker "i stigende grad føler seg tiltrukket av protestantiske verdier, nærmere bestemt av legfolksprofilen, respekten for minoritetene og uviljen mot ekstremisme - saker som er dyrebare for protestantene," skriver *Le Monde*.

Ifølge undersøkelsen er det særlig katolikker med et noe kjølig forhold til sin kirkes holdning i moralspørsmål og til kirkelig disiplin som føler seg tiltrukket av protestantisk kristendomsforståelse og lære.

kunne bli et symbol for Europas fremtid.

Massemedia

Nylig fortalte den tyske lederen for Schumann-instituttet i Brussel, et katolsk-basert institutt for høyere utdanning av journalister, meg at 89% av TV-journalistene i hans hjemland

var agnostikere. Med den voldsomme økningen i antall kanaler kan det bety at den største prekestolen på vårt kontinent kontrolleres helt av ikke-kristne. Det er på høy tid at katolikker og protestanter reagerer, med støtte av den offentlige opinion, ikke for å tvinge gjennom våre synspunkter, men for å garantere at vår stemme, med vårt ver-

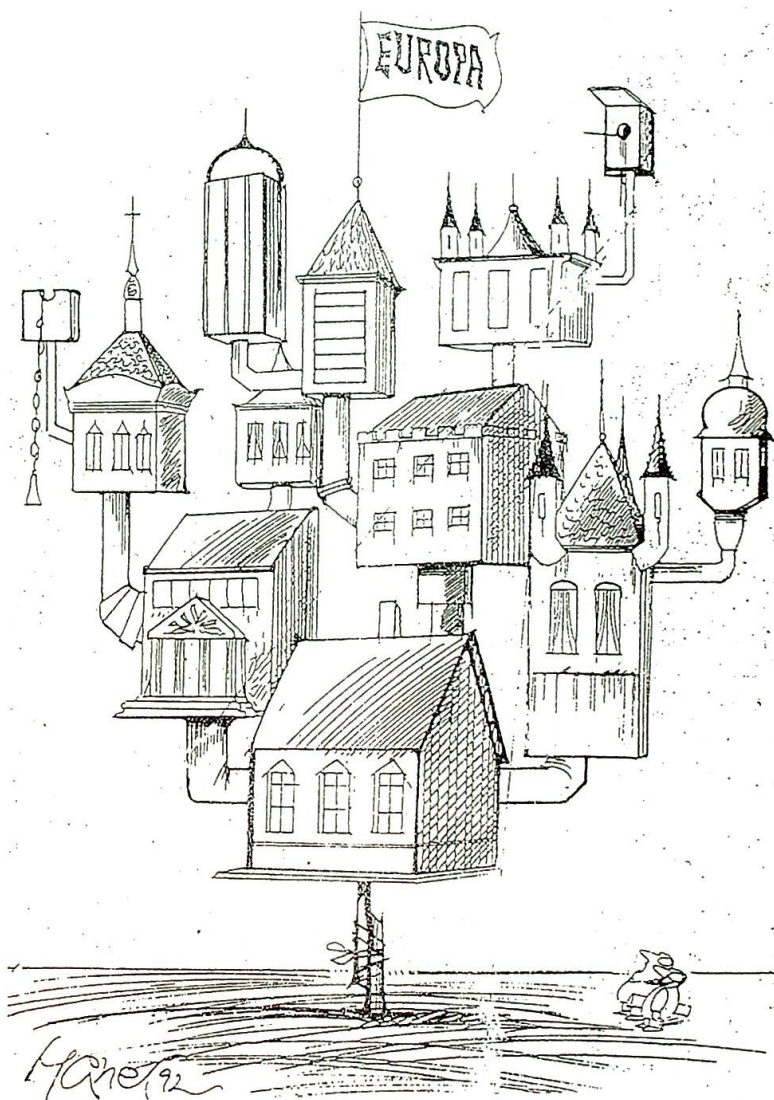
dihierarki, kan bli hørt, og vårt vitnesbyrd sett. Hvis ikke kan det til og med bety demokratiets slutt ved nihilismens, eller endog kynismens, totalitarisme.

Ikke et håpløst prosjekt

For noen år siden, etter ganske mange diskusjoner som alltid sluttet med en debatt om døden og livet etter døden, spurte min gamle venn *Jean Stoetzel* ved Sorbonne i Paris meg en gang: "Tror du jeg kommer til å møte min døde hustru og sønn igjen?" (Hans sønn hadde mistet livet i en flyulykke.) "Jeg tviler nemlig på det." Noen uker før Stoetzels død traff vi hverandre for siste gang. Med stor ydmykhet og oppriktighet sa han: "Jeg har ikke noe håp når det gjelder den saken." Jeg svarte rolig: "Kanskje det, Jean, men er du sikker på at du ikke håper å kunne håpe?" (*vous avez l'espoir de l'espérance*). Han smilte og sa: "Jo, det stemmer."

Denne meget personlige anekdoten kan tjene som innledning til det følgende. Intet menneske, ingen kultur, ingen religion kan overleve uten et 'prosjekt', og uten en eller annen form for håp, forvandles ethvert prosjekt raskt til en tom illusjon. *Edgar Morin*, forfatteren til en berømt avhandling med tittelen *Penser l'Europa* ("Å tenke Europa"), skrev nylig en bok som heter *Terre-Patrie* (Fedrenejorden), der han appellerer til forsvar for vårt lille romskip Jorden, dette lille paradisi av bevissthet, kunst og kultur, ømhet og fantasi som er gått vill blant melkeveienes uorganiske mangfold. Han ber oss om å beskytte vår klode med alle de midler vi har til rådighet. Men til slutt erkjenner han at vår felles fedrene jord også er dømt til å forsvinne som alle utbrente stjerner, som en kald jernklump, og hans siste setninger handler om den uunngåelige siste fortvilelsen (*la désespérance*).

Å forkaste et slikt perspektiv hører til selve kjernen i de tre abrahamittiske

"Er det meg som ser feil, eller synes du også at det hele vakler noe?"

Matematisk teologi

"I norsk kirkelig tradisjon er det en svært velutviklet sans for dogmatikk og matematisk teologi," sier Per Arne Dahl, lærer i sjelesorg ved Menighetsfakultetet. "Det bærer ofte galt avsted når disse to faktorene blir parett med visse sider av vårt norske lynne. For eksempel vår manglende evne til å vise fløleleser."

Sjelesorgen står overfor to utfordringer.

For det første: Vi må gi større rom for Mysteriet. . . For det annet: Vi behøver en stadig fornyet respekt for menneskets historie, egenart og ikke minst forskjelligheten. Finfølelse er en forutsetning for den gode sjelesorg. Vi skal ikke prakke på folk noe de ikke spør etter, men heller ha evnen til å lytte. Den tyske presten Dietrich Bonhoeffer - som ble henrettet av nazistene i 1945 - taler om 'den dobbelte' lytting, nemlig å høre både på Gud og på mennesket."

AFTENPOSTEN

Bli som oss!

Jeg hører folk forlanger at innvandrere må på norsk kurs for å 'bli som oss', sier forfatteren Anne-Cath. Vestly. Som lurert på "om ikke vi heller skulle gå på kurs, for å lære om andre kulturer - og kanskje litt folkeskikk attpå!"

DAGBLADET

religionene: jødedom, kristendom og islam. Alle tre forkynner ikke bare individets overlevelse, men også menneskehetens frelse i en eller annen reell dimensjon av det guddommelige liv. Den berømte katolske teologen Karl Rahner var seg svært bevisst vår oppgave å forkynne troen i et sekularisert samfunn. På slutten av sitt liv sammenfattet han noen korte trossætninger som er meget relevante i vår sammenheng. Jeg skal forsøke å oversette dem fra hans noe kompliserte tysk: "Kristendom er å holde søken etter en absolutt fremtid åpen. Denne fremtiden har til hensikt å hengi seg selv i en 'selv-kommunion'. Den som frivillig har gjort dette på en eskatologisk ugjenkallelig måte, er Jesus Kristus - og denne absolutte fremtid kalles Gud."

Øg lenger fremme i teksten, i en forklarende setning tilføyer Rahner at denne opprettholdelse av vår horisont og denne kommunisering i vår begrensede personlige og store felles historie, er Guds ånd som er kjærlighet, og som gir oss frihet nettopp fordi den stadig er overraskende ny. Her ligger det grunnleggende kall for kirkene i Europa og for hver enkelt kristen, svak eller sterk: å være et vitne om dette håpet.

Det er denne åndelige dimensjon som er blitt betont av flere europeiske politikere, som Jaques Delors og Tadeusz Mazowiecki, for bare å nevne to. Den sikter mot å bevare Europa som et menneskelig kontinent, et symbol for respekt for menneskerettighetene, for omtanke for dem som lider. Var det ikke her i Europa at Røde Kors, Amnesty International, Pax Christi og lignende bevegelser så livets lys? Øg, fremfor alt, var det ikke herfra evangeliet ble spredt til den øvrige menneskehet? Jeg er overbevist om at Ånden fremdeles virker på vårt gamle kontinent, og at vårt oppdrag for de andre kontinenter ennå ikke er avsluttet.

Symboltung pris til Johanna Schwarz

"Det er umulig å gjøre seg fortjent til en pris oppkalt etter Carl von Ossietzky," sa Johanna Schwarz da hun nylig mottok Den norske PEN-klubbens ytringsfrihetspris, innstiftet i fjor og oppkalt etter journalisten, publisisten og fredsprisvinneren Carl von Ossietzky. Han var en av de første tyske intellektuelle systemkritikere som allerede i 1933 havnet i Hitlers konsentrasjonsleirer. Fredsprisen, som en klarsynt Nobelkomité tildelte von Ossietzky i 1935, fikk den fengslede 'dissidenten' aldri motta. Han døde i fangenskap i 1938.

Men 15. november i år fikk Ossietzky's datter gi prisen som bærer hennes fars navn til et annet "modig menneske som alltid har fulgt sin sterke samvittighet," for å sitere forfatteren Torill Brekkes karakteristikk av Johanna Schwarz. Som barn flyktet jødiske Johanna med sin familie fra Wien og Østerrike til Sverige nettopp for å redde seg unna nazismen. Siden 1961 har hun bodd i Norge, undervist i litteratur, og selv skrevet og skrevet - en hel rekke diktsamlinger samt noveller og hørespill er det blitt, og et utall artikler. Hennes engasjement på den politiske venstreside er velkjent - hennes "dagssedlar", politiske hverdagsdikt, i Klassekampen på 1970-tallet har gledet og ergret mange! Der brukte katolikken og kommunisten Johanna ytringsfriheten til skarpskotte utfall mot alt som smakte av urettferdighet og undertrykkelse - av kapitalens og maktens trykk mot de små. I dag bruker hun den til å kjempe for å få israeleren Mordechai Vanunu, som ble kidnapp-

pet i Italia av israelsk etterretning og nå sitter fengslet på tiende året for sine avsløringer om Israels atomvåpen, satt fri. Hvorfor er det nettopp hans sak som opptar henne så sterkt?

"Det bare ble slik," svarer Johanna på telefon fra Kongsberg. "Vanunusaken gikk meg nærmest forbi i sin tid, men for et par år siden gjorde en venn meg oppmerksom på den, og siden har Vanunu skjebne ikke sluppet taket i meg. Han soner en dom på 18 år, sitter på tiende året i en celle på tolv kubikkmeter - blir han ikke satt fri snart, er han snart helt ødelagt," sier Johanna. Som gjennom dikt, artikler og kontakt med organisasjoner som arbeider for Vanunu sak, presser på for å få de israelske myndigheter til å skifte sinn og benåde ham. "Det israelske samfunn er til dels så unyansert, et hårdt og lite integrert samfunn med tendenser som skremmer," sier Johanna. Som har lite til overs for totalitarisme og tilligende ideologisk blindhet. Det er år siden hun vendte kommunismen og dens partistruktur - og all annen partistruktur for den saks skyld - ryggen. Men sosial radikaler er hun fremdeles - en refser med vart og varmt hjerte. Selv sier hun det slik i diktet "En femti-åringens røde fane" i samlingen "Johannas Bok":

Jag har aldrig lyckas vänja mig vid det som er ont.

Har aldrig fått den sortens tålmod.

Gratulerer med prisen, Johanna Schwarz. Øg takk for din utålmodighet!

UKJ

Salmeskatten: befriende!

"Salmene står for noe. De bekjenner noe vi har behov for," sier den kjente pop-sanger Sigvart Dagsland, nå også salmesanger. "I en tid hvor det er populært å stille spørsmål og søke, finnes det en masse religion uten Gud, uten noe å bøye seg for. Salmene forteller hvem vi er, hvor vi kommer fra og hvor vi går hen. Det er befriende å møte noe som sier Gud er!"

VÅRT LAND

En hedersbetegnelse

"Å være økumen er på mange måter en hedersbetegnelse," skriver redaktør Terje Engmo i "Banneret", som utgis av Baptistforbundet. "Det går ikke an å ha en økumenisk holdning og samtidig være arrogant overfor annerledes tenkende og troende. Økumenikk forutsetter ydmykhet overfor egen forståelse, trygghet på eget ståsted og respekt for andre menneskers tro. Bibelsens ord om at vi forstår stykkevis, gjelder fortsatt. . ."

Avskalling av særtrekk

"Hvis vi skal skape et gunstig klima for videre fremgang, bør alle kirkesamfunn etter min mening stå frem som det de er," sier Georg Müller, apostolisk administrator for den katolske kirke i Midt-Norge. "Vi kan ikke forlange at noen skal skalle av særtrekk som andre ikke liker." ADRESSEAVISEN

13

På gjesteplass:

Tell dine velsignelser!

Count your blessings! Dette engelske ordtaket betyr mer enn å holde opptelling over dagens, årets og livets gode minner, det vonde man tross alt er spart for, og det gode man har opplevd. Ordtaket gir uttrykk for en positiv grunnholdning til livet, til Gud. Den er fjernt fra sur sutring og angstbiter-bitterhet. En slik holdning er god psykologi, og den er praktisk kristendom. Den gjør livet lettere for deg selv og for dine omgivelser. Tell dine velsignelser! Gjør det i ydmyk glede, i undrende takknemlighet til mennesker og Gud.

Som åttiåring opplever jeg Nina Sandell Bergs ord: "Jag kan icke räkna dem alla, men ack, må jag tacka dess mer. Guds kärleks bevis må jag kalla de under av nåd Han betar."

Tro ikke at jeg er spart for smerte, sorg og motgang. Men også da var den gode Gud der.

Jeg er en økumenisk reformasjonskristen, men jeg har mange velsignelser å glede meg over også i møte med den katolske kirke. Jeg var bare seks eller syv år da jeg for første gang fikk del i en katolsk biskops velsignelse. Min eldste søs-

ter gikk på St.Sunniva skole, fordi der ga de så god språkundervisning (sr.Laetitia, sr. Marie Louise, sr. Edith og priorinnen sr. Augustin). jeg fikk være med storesøster på juletefest der hun hadde en rolle i et tablå. Jeg ble sittende ved siden av den varmhjertede presten, senere biskop, Offerdahl. Da vi skulle sette oss til bords, sa han til meg: "Kom her! Jeg synes at vi mannfolk bør holde sammen." Det syntes jeg var svært godt sagt. Senere lyste biskop Smit velsignelsen over oss. Mitt første møte med den katolske kirke ble avsluttet med en velsignelse.

Det skulle gå mange år til neste møte, frasett et par besøk i katolske kirker i Oslo og Bergen. Sommeren 1938 eller 39 oppsøkte jeg dominikanerne i Neberggaten og ba om undervisning i katolsk tro. Den fromme og fintfølende p. Vaneufville ble min tålmodige og forståelsesfulle lærer. Jeg sa ifra at jeg ønsket å lære, ikke konvertere. Det ble respektert. Jeg er dypt takknemlig for timene sammen med p. Vaneufville.

På mine studiereiser i India, Pakistan og Iran bodde jeg ofte i katolske presteseminarer og opplevde hjertelig gjestfrihet. Jeg holdt andakt for studenter og professorer og kåserte om teologistudiet i Norden. Lignende gode minner har jeg fra Kenya, Tanzania, Sør-Afrika og Mexico. Fra mine studieopphold i Roma vil jeg nevne fire navn, de

uhyre hjelpsomme dr. Hansteen-Knudsen og professor Willi Henkel, og pavene Paul VI og Johannes Paul II. Samtaler og middager og audienser, hos Paul VI i 1966 og hos pave Johannes Paul II i 1984. Jeg har bilder fra begge anledninger.

Den vennlige Paul VI holdt min hånd i begge sine og ba meg hilse studentene. - Jeg skulle forelese om den katolske kirke fra Trientkonsilet på 1500-tallet til Det 2. Vatikankonsil.

Jeg kjenner ennå Johannes Paul IIs hånd på min arm. En prelat hadde innprentet meg at jeg ikke måtte være - alene - inne hos paven i mer enn ti minutter. Da jeg diskret kikket på klokken, grep paven meg i armen og sa: "No, no, I want to hear more about this." Og så hans ord til meg før en prest kom inn med en gavebok og en medalje. "I give you my special blessing for the rest of your work." Denne velsignelsen deler jeg gjerne med katolske og andre kristne. Varme tanker går til p. Finn Thorn og til biskopene John W. Gran og Gerhard Schwenzer. Jeg teller ikke bare mine velsignelser. Jeg lever i dem og deler med.

Nils E. Bloch-Hoell

Nils E. Bloch-Hoell - i dag professor emeritus - var den første professor i misjonsvitenskap og økumenikk i vårt land; nylig fylte han åtti år.

Vi bør skamme oss!

"Vi begår en stor urett mot gamle pleietrengende og døende," skriver Aage Müller-Nilsen, generalsekretær i Kirkens Bymisjon. "Uverdighet preger mye av det som daglig skjer overfor disse gruppene. Vi bør skamme oss over hvordan forholdene nå er for svært mange gamle mennesker mot slutten av livet. . .

Som vanlig dreier det seg om budsjett og penger. Det er nettopp her vår skam ligger: Vi bruker for lite penger i vårt samfunn til slike tiltak. Det trenges et politisk oppgjør der vi bestemmer oss for å bruke mindre på noen andre formål i samfunnet, slik at vi kan ta oss skikkelig av dette grunnleggende: å gi omsorg på etisk forsvarlig nivå for gamle og døende!" BYMISJONÆREN

Menneskeverdig alderdom

Å beskytte eldre og døendes menneskeverd er ifølge moralteologen Alfons Auer, Tübingen, en "epokegjørende utfordring" for kirkeene. De bør med full kraft motsette seg det gjengse negative syn på det å eldes, mener Auer. I motsetning til tidligere, strekker alderdommen seg i dag for mange mennesker over flere årtier. "Alderdommens år lykkes best når man ikke fortrenger livets endelighet, men i stedet aksepterer den."

CHRIST IN DER GEGENWART

14 Erik Gunnes: Norsk preken i sagatiden

Hvordan så den ut, den religion misjonærene stilte våre forfedre overfor? "Vi vet lite om den egentlige misjonsprekenen, men kjenner litt til hvordan forkynnelsen kunne lyde etter at kristendommen var blitt etablert," skriver Erik Gunnes, professor i middelalderhistorie, i denne artikkelen som setter Oddmund Hjeldes bok *Kirkens budskap i sagatiden* inn i et europeisk perspektiv. De mange publikasjoner i forbindelse med 1000 årsjubileet for Norges kristning, gir en velkommen anledning til "å få diskutert enkelte sentrale historiske spørsmål," noterer Gunnes.

I 1995 vant Olav Tryggvason seg et rike i Norge og krevde samtidig av innbyggerne i dette riket at de skulle la seg kristne, alle som én. Og slik gikk det med tiden også. Nå, i 1995, er den lutherske kirkes feiring av 1000-års-jubiléet for Norges kristning for lengst i gang. Historikerne stusser kanskje litt over denne lutherske beredvillighet til å jubilere for Norges omvendelse til katolisismen, men er samtidig takknemlige for den leilighet som dermed bys til å få diskutert enkelte sentrale historiske spørsmål. Det produseres bøker og artikler som atter en gang, til dels på ny basis, tar trosskiftet opp til drøfting. Men også den norske samfunnsdannelsen i videre forstand kommer under lupen.

Et arbeid som melder seg på blant bidragene til 1000-årsminnet er Oddmund Hjeldes lille arbeid "Kirkens budskap i sagatiden" (Solum forlag 1995). Kristendom kan jo være så mangt. Og et problem som er viktig å få diskutert på mer inngående vis enn hva tilfellet har vært til nå, er spørsmålet om hvordan den så ut, den religionen misjonærene stilte våre forfedre overfor. Vi vet lite om den egentlige misjons-

preken, den som utfordret de gamle guder. Men vi kjenner litt til den forkynnelse som kunne lyde etter at kristendommen var blitt etablert; på 1000-tallet reistes tallrike gudshus, messe ble forrettet, og faktisk ble det også prekt. Men prestenes ferdigheter i prekenkunsten var svært så ymse. Karl den store, og andre før og etter ham, søkte å reformere kirkelivet på mange felter, og de tilholdt gjerne prestene å eie en prekensamling. Karl fikk også sin angelsaksiske "undervisningsminister" til å utarbeide en slik, med tekster av anerkjente forfattere. Så kunne prestene lese opp fra boken, om de ikke evnet eller våget seg til å utlegge teksten på egen hånd.

Slike samlinger fikk vi også på norrønt mål; alt på 1000-tallet må klerkene så smått ha begynt å skrive religiøse tekster på norsk. Enkelte prekenes og tilmed hele prekensamlinger fra tidlig kristen tid (før 1200) er bevart. En slik norsk samling ble utgitt i trykken alt i forrige århundre, under titelen *Gammel Norsk Homiliebog* (1864), den inneholder 30 prekenes plus annet religiøst stoff. Men først i 1971 kom den i moderne norsk språkdrakt:

Universitetsforlaget hadde betrodde cand. philol. Astrid Salvesen å levere en oversettelse til moderne norsk av denne homilieboken; hun døde dessverre fra arbeidet, og det falt på undertegnede å fullføre det. Året etter utkom også en nynorsk versjon, ved Harald Hope.

Men hvor "norrøne" var disse tekstene? Det har vært gjort en hel del arbeid for å svare på det. Og vi kan nå konstatere at i all hovedsak må disse tekstene ansees som oversettelser, ikke som selvstendige arbeider; de bygger på latinske tekster fra senantikken og tidlig middelalder. Det er arbeider av denne tidens betydeligste kirkemenn mellom årene 400 og 600, stort sett - de vi kaller "kirkefedrene". På arven fra dem levde det Vest-Europa som etter hvert dannet seg. I århundrer var det kirkefedrenes prekenes og bibelkommentarer som fikk være kilden når de sentkristnede land i vest søkte etter materiale til sine "homilier", det vil si tekstutlegninger. Og Homiliebokens tekstutlegninger er nesten fra ende til annen preget av denne antikke arven; bare enkelte momenter hører åpenbart 1100-tallet til. Noen tekster er kommet til norsk via angelsaksisk.

Karakteristisk for denne forkynnelsen er en overbevisning om at hele Skriften har en dypere mening enn den som fremgår umiddelbart. Således vidner hele Det gamle testamente om noe som gikk i oppfyllelse i Det nye. Det gamle testamente er skisse, utkast, forvarsel om noe som skal komme. Den nye pakt representerer oppfyllelsen. Israels ferd gjennom Det røde hav, utfrielsen fra egypternes åk, stod for den

Permanent diakonat for kvinner?

Kan kvinner bli vigset til permanente diakoner i den katolske kirke? En ad hoc-komite som The Canon Law Society of America etablerte i 1992 med det oppdrag å se på de kirkerettslige implikasjoner ved evt. kvinnelig diakonvigsel, er kommet til den konklusjon at "kvinner har vært ordinert til diakoner i tidligere tider, og det skulle være mulig for kirken å bestemme seg til å gjen-

oppta denne praksis". Noe slikt ville "være ønskelig for USAs vedkommende", heter det i den rapport komiteen la frem under 'kirkerettselskapets' kongress i Montreal i oktober. Kongressen vedtok rapporten nær på enstemmig, besluttet å offentliggjøre den og sende kopier til USAs bispekonferanse samt andre vitenskapelige og profesjonelle instanser som måtte være interessert.

Rapporten tar for seg de kirkerettslige sider ved saken, men gir også en utførlig historisk bakgrunn. I forordet fastslås det at

det hovedsakelig var "kulturelle faktorer som lå til grunn for at enkelte lokalkirker bestemte seg til å vigsle kvinner til diakoner; det ligger også kulturelle faktorer bak dagens praksis med bare å ordinere menn til diakoner, og kulturelle faktorer vil også stå sentralt dersom kirken lokalt skulle bestemme seg for å vigsle kvinner til diakoner".

ORIGINS

kristne dåp og frelse. Dette er den typologiske tolkning. Teksten må altså tolkes "åndelig". Denne såkalt allegoriske metoden ble først utarbeidet i Alexandria - Origenes er her det store navn (fra 200-tallet); men den spredte seg over hele den kristne verden, også i Vesten. Også to andre former for "åndelig" tydning er gjennomgående - "den moralske, som søker svar på hva teksten sier om menneskelig atferd, og den anagogiske, som fører tanken opp mot himmelen og det evige" (Hjelde). Forfatteren nevner et klassisk eksempel på denne "firfoldige" forståelse: Jerusalem er historisk sett og bokstavelig fortolket simpelthen jødernes hellige by; allegorisk eller typologisk står den for den kristne kirke; moralsk betegner den menneskesjelen og anagogisk det himmelske Jerusalem (jfr. Hjelde s. 32).

Det er denne fortolkningsmåten vi finner anvendt i de fleste prekener i Homilieboken. Så kan man jo spørre hvor egnet disse senantikken allegoriske utlegninger var, når det gjaldt å formidle kristendommen til norske bønder. Jeg mener det er et godt spørsmål, men et som det ikke er så lett å svare på.

I Salvesens og min oversettelse av 1971 måtte undertegnede nøye seg med å redegjøre, i et beskjedent noteapparat, for de viktigste slektsforbindelser mellom de norrøne homilier og deres latinske forgjengere. Vi kan se hvordan oversetterne har strevet med å forkorte og forenkle sine forelegg, å finne norske ord som kan gjengi de fremmede begreper. Oddmund Hjelde, som hadde arbeidet med disse tekstene i

en menneskealder, utgav i 1990 en detaljert drøftelse av disse forholdene i en avhandling kalt "Norsk preken i det 12. århundre" (494 sider, intet forlag angitt). I anledningen 1000-årsjubiléet har han nå anvendt det samme materialet i den nye, langt kortere og enklere studien vi omtaler her. Den består hovedsakelig av resyméer av de tredve prekenene i Homilieboken; i et siste kapittel forsøker han en sammenfatning av "Homiliebokens kristendoms-syn".

Disse sammendragene er greie nok, og kan vel bidra til å lette forståelsen av tekstene for folk av idag; men er ikke det hele blitt i stuttete laget? Noe særlig forsøk på

å leve seg inn i den situasjonen de ble til i, den funksjonen de hadde, blir knapt gjort. Og til sist: Som part i saken - må det være meg tillatt å undres over én ting: Disse sammendragene skulle vel være en hjelp til et møte med tekstene selv. Den muligheten foreligger jo også nå, både for et nynorsk- og et riksmålslesende publikum, i og med at begge har fått sine oversettelser. Men noen skikkelig henvisning til dem forekommer ikke hos Hjelde. Det er en pussig lakune.

Oddmund Hjelde:
Kirkens budskap i sagatiden
Solum Forlag 1995

Illustrasjon fra boken: Abraham og Isak - fra et manuskript av Stjórn (en kommentert oversettelse av noen gammeltestamentlige skrifter).

Psykoterapi: ingen religionserstatning
Det er en misforståelse å tro at psykoterapi er i stand til å gi mennesker en mening med livet og på den måten erstatte religionen. Det sier Manfred Lütz, som leder en psykososial klinikk i Euskirchen i Tyskland. Leger kan i beste tilfelle bidra til å bedre rammebetingelsene for den enkeltes søken etter mål og mening, sa Lütz, som også er teolog, under et fagseminar i Köln.

De forskjellige retninger innen psykoterapien må passe på å holde grensen mot religionen ellers truer psykoterapien med å bli "totalitär". Psykoterapi er et tidsbegrepet og løsningsorientert forhold mellom lege og pasient; dersom terapien fortsettes og intensiveres ut over det absolutt nødvendige, gjør man pasienten avhengig på skjebnesvanger vis, understreket Lütz.

CHRIST IN DER GEGENWART

Forkynnelse eller terapeutisk ideologi?
"Det terapeutiske samfunn har tappet forkynnelsen for kraft," sier Olav Skjevesland, professor ved Menighetsfakultetet. "Trykket fra hele den terapeutiske ideologi har vridd 'synd' om til å bli psykiske feil-funksjoner, og 'frelse' til å bli ensbetydende med det å få 'den gode følelsen'.

I prekenen står det da egentlig ingenting på spill lenger. Det dreier seg kun om å få oppgradert sitt personlige velvære."

AFTENPOSTEN

16 Olav Egil Aune: Vær et speil for verden

Mange kjenner seg forlatt - i verden. Som et frittsvevende jeg, en individuell øy i et enormt hav. Gud er «oppe», vi er «nede». Og sammenhenger er det vanskelig å få øye på. Begynner vi å spørre, oppdager vi at «vårt legemes tempel» står rungende tomt. Kan det være på tide å spørre *Hildegard av Bingen* (1098 - 1179) til råds?

Hildegards historie er spennende som et middelaldersk eventyr. Fra den ytterste stjerne til den minste dogdråpe omslutter Gud sitt skaperverk - mente hun. Alt er hellig. Å erkjenne det, er å gjenoppdage den dynamiske spenningen mellom det guddommelige og det menneskelige, den veldige kraft, som strømmer inn i tilværelsen, fordi Gud i mysteriet slutter kontakten mellom menneskets fysiske og konkrete verden - og sin egen guddommelige eksistens, understreker Hildegards danske biograf Kirsten Kjærulff - som i boken «Den ildfylte kraft, middelalderens mystikk hos Hildegard af Bingen», levende og lojalt forteller Hildegards historie, drøfter hennes univers og definerer tankene som særdeles viktige for vår tid. Ja så langt går hun at hun påstår at en gjennomgripende bevissthetsendring i verden er usannsynlig, om den ikke har rot i kirken.

Når alt legges øde

Hun var nonne og klosterstifter, denne merkelige og enestående kvinneskikkelsen i kirkens - og dermed også verdens historie. Hun var teolog og komponist, hun var lege i middelaldersk betydning, naturvitenskapskvinne, billedkunstner og en av middelalderens mest visjonære poeter. Hun snakket om «den ildfylte kraft», Guds kjærlighet som gjennomstrømmer alt og alle - og som gjør at vi alle

er ansvarlige for at Gud slipper til og fram i våre liv. Det gjennomtrenger hennes teologi, hennes legekunst og syn på naturen, hennes musikk, poesi og billedkunst. Og gjør henne såre aktuell i en tid, vår tid, hvor teologer, filosofer og vitenskapsmenn har skapt retninger og hus som står tomme og ubebodd øde - fordi en har skilt teori fra praksis og teologi fra tro. Vi har alle ansvar, mener Hildegard. Av vårt JA til Gud avhenger det om kosmos og historie skal gjennomlyses og nå til fullendelse. Ingen er uvitende om at vi har sviktet, og at vi svikter hvert eneste øyeblikk. Vi splitter helheten opp i et kaos av flerheter, i total mangel på sammenheng.

Lik engler - et øyeblikk

Hildegard er helhetens profet. Når hun helbreder syke, er det ikke først og fremst for å gjøre mennesker friske. Men for at skaperverket ikke skal lide, og dermed være ute av funksjon. Når hun tenker teologi, er det ene og alene for å gjenopprette den brutte enhet. Det er snakk om - som den svenske biskopen Martin Lønnebo sier det midt i vår tid - å «gjennomskrammentere» verden. Se at tingene **har** sammenheng. Og dermed mening.

Slik er også musikken naturlig på plass - selv sto Hildegard i en tusenårgammel tradisjon, og oppfattet kirkesangen som en dimensjon av det

guddommelige, som en bro mellom himmel og jord. For henne åpnet sangen og musikken - i biter og små brokker - porten til paradiset, som syndefallet hadde smekket igjen. Den gjorde menneskene lik engler et øyeblikk, hensatte dem i en uskyldstilstand og samhørighet med Gud, slik det opprinnelig var Guds mening at det skulle være. Dette musikkens mysterium er det vi så skinnbarlig hvirvles inn i, gjennom i det minste to moderne plateutgivelser med Hildegard av Bingens poetiske tilbedelse - fremført av Gothic Voices og Sequentia. Stillheten er her. Og den flammande rytmen. I det hele tatt alle de fintveide nyansene, som gir rom og næring for enkeltmennesket til å vokse inn i og oppfatte Hildegards helhetsanliggende.

Hildegard på discotek

Men selv Hildegard, som i sin tid tok et av de kraftigste oppgjør med overfladiskhet og selvnytersyke, kan misbrukes. Som i vår, da plateselskapet EMI lot nonnen fra Bingen - drapert i nonneklær og med hekseaktig velpleiet filmstjerneblikk - stirre ut i verden og på oss kjøpelysne fra søt blå cover-bakgrunn. «Vision» het platen. Hildegards toner, kraftig disco-bearbeidet, skulle på plass i røykstinne rom og med decibel godt oppunder bristepunktet. «Gode dance-låter», lovet utgiveren. Og det er sikkert: Her er all motstand jevnet med jorden, mens døyvende tecno-pop-rytmer smyger seg eggende og beregnende rundt et «Ave Maria» og for den saks skyld kontemplative lovsanger til Treenigheten. Ikke rart at Hildegards etterkommere, benediktinnonnene i

Endelig en fordømmelse!

For første gang har Verdens Turistorganisasjon uttrykkelig fordømt sex-turismen. Det skjedde på et møte i Kairo nylig.

CHRIST IN DER GEGENWART

Mot seksuell misbruk av barn

President Fidel Ramos på Filippinene har opprettet en komite som skal gå i bresjen mot seksuell utnyttelse av barn. I hovedstaden Manila finnes det ca. 60.000 barneprostituerte. Årlig regner man med at rundt 5 millioner unge filippinere under sytten blir ofre for seksuell vold. Ramos har oppfordret landets dommere til raskere behandling av saker som gjelder misbruk av barn.

CHRIST IN DER GEGENWART

Drømmebanken - et eksperiment

Det tyske Caritasforbundet har planer om å etablere en "Drømmenes bank" i Peru. Banken skal yte kreditt til fattige kooperativer og sosialt engasjerte grupper samt privatpersoner som ønsker å gå i gang med inntektsbringende prosjekter. En kampanje har som mål å skaffe startkapital på 1 million dollar. CHRIST IN DER GEGENWART

Rüdesheim, reagerte med avsky og lammende fortvilelse. For, når vi i vår postmoderne normløshet lar alt skli forbi med samme vekt - eller uten vekt, og vi lar selv Alvoret, renheten tilsløres som harmløs og uforpliktende underholdning, da blinker unektelig blålysene for mennesket som troende, tenkende og reflekterende vesen.

Hildegards anliggende var et annet. Navnet betyr som kjent «kamp plass» - og i alt hun gjorde og foretok seg, viser hun til den mest skjebnesvangre kamp verden kjenner, nemlig for eller imot Kristus. Og at mennesket som forneker Skaperen, naturlig nok fortaper seg i det skapte - og sitter fast i dets forbannelse. Hun maner til gudsfrykt og ydmykhet - og ser «fattigdom i ånden» som forutsetning for enhver gudserkjennelse.

Mystiker - men avskydde magi

At Hildegard av Bingens helhetstanker omfavnes - og kveles? - av dagens «new age»ere og mennesker med rosenrødt verdensbilde, er ikke så uforståelig. Men her tar Hildegardbiografen Kjærulf markant avstand: «Hildegard var en stor mystiker, men hun avskydde magi. Mystisk er det over-naturlige, som kommer fra Gud. Magisk er «det» som har sin opprinnelse utenfor det jordiske, men som ikke er rotfestet i Gud. Hildegard tar uttrykkelig avstand fra astrologi og spådomskunst».

Slik ser Kirsten Kjærulf en markant og avgjørende forskjell mellom Hildegards Kristus-sentret helhetstenkning, og new age-fortolkningen av henne. New age-oppfatningen hviler i en allmen, tidløs og anonym religiøsitet med røtter i nyplatonisme, gnosti-

«Sluknede stjerner» - fra et Hildegard-manuskript

sisme (- som Hildegard var en aggressiv motstander av!) og med inspirasjoner fra Østens filosofi. Mens det karakteristiske for mysteriets dimensjon hos Hildegard og i middelalderens kristne enhetskultur er at den er rotfestet i den fysiske og historiske virkelighet, nemlig inkarnasjonens mysterium, i Jesu død og oppstandelse og i hans mystiske legeme - det som fortsatt sikrer hans fysiske og guddommelige nærvær i historien.

Spa oss på plass

Kirsten Kjærulff skriver med entusiasme. Og argumenterer med entusiasme. For Hildegard og hennes tanker, og for at vi - innenfor kirken - har bruk for dem mer enn noen gang. «Vær et speil for livet», var en av Hildegards hilsener. Det er det Kjærulffs bok handler om. Og at den som vender blikket mot det Hildegard skrev og skapte - som teolog, som musiker, som poet, som lege, som matematiker, som visjonær profet - vil være bedre skodd enn de fleste, når vi som nå, i et oppløsningens, forvirringens og et hjemløshetens århundre skal spa oss på plass igjen i vårt forhold til Gud og verdensmeningen.

Bøker

Kirsten Kjærulff:

Den ildfylte kraft - middelalderens mystikk hos Hildegard av Bingen
Gyldendal (dansk)

Hildegard av Bingen:

Den himmelske harmonin - liturgisk lyrik och Spelet om krafterna, presentert og tolket av Alf Härdelin
Artos (svensk)

Musikk

«Voice of the Blood» - Hildegard av Bingen, sekvenser og hymner
Sequentia
Deutsche harmonia mundi 05472
77346/BMG Ariola

«A feather on the breath of God» - Hildegard av Bingen, sekvenser og hymner
Gothic Voices
Hyperion CDA 66039/Musikkdistribusjon

Irland: skilsmisse eller ikke?

Når dette leses, har befolkningen i Den irske republikk stemt over regjeringens forslag til å legalisere skilsmisse. Et lignende forsøk på liberalisering av loven ble avvist i 1986, og de siste meningsmålingene tyder på at det også denne gangen kan bli flertall for nei-siden som har gått sterkt frem i det

siste. Regjeringen på sin side har fremdeles håp om å nå frem med sitt forslag.

Irland - der katolikkene utgjør 94% av landets 3,5 millioner innbyggere - er det eneste land i Europa som ikke tillater skilsmisse. I et hyrdebrev i begynnelsen av november skriver Irlands primas, kardinal Daly, at skilsmisse innebærer at barn med

«foreldre i levende live gjøres foreldreløse», det er det som er virkeligheten når barn bli mer og mindre tilfeldige gjester "i pappas nye hjem" eller hos mor og hennes nye venn. Skilsmisse betyr ikke at "man lever lykkelig resten av sine dage", skriver Daly.

Mens biskopene legger hovedvekten på

18 Sigrud Gellein Holm: Kvinnekonferansen i Beijing

Norges Katolske Kvinneforbund er tilknyttet NØKK, Norsk økumenisk kontaktforum for kvinner, og som medlem der fikk jeg den unike muligheten til å være deres representant på FN's Kvinnekonferanse i Beijing. At det virkelig var sant, ble jeg først helt klar over da jeg satte følgende lapp på min kontordør: «Er i Kina. Kommer tilbake»

Kaos og overvåking.

Ca 36.000 kvinner var samlet under den alternative, uoffisielle FN-konferansen i Huairou vel 5 mil fra Beijing. Dit ankom vi i busser hver morgen. Bussene var uten fjæring, så vi var meget våkne ved ankomsten. Den første dagen levte vi i det totale kaos. Neste dag ble livet noe lettere da vi begynte å skjønne at kart og terreng overhodet ikke stemte, ei heller at de «frivillige» visste noe som helst. Vi skjønne at hvis vi skulle få noe ut av dette, måtte vi stole på oss selv, hvilket vi gjorde. Likevel vandret både jeg og andre noe frustrert rundt mellom flyttede og avlyste paneler og workshops, steder vi ikke fant, samt steder vi fant, men som ikke var ferdig bygget, eller som hadde rast sammen under regnskyllene. Men også dette ble en vane og en smule pittoresk...

Verdens kvinner «eide» Huairou i 10 dager. Her var det spontane demonstrasjoner, appeller, underskriftskampanjer, enkeltkvinner som hadde et budskap akkurat til deg, oppslagstavler over alt - til og med i trærne hang det plakater og

invitasjoner til de forskjellige workshops. Det Globale teltet som innledningsvis var et slags informasjonssenter, ble etter noen dager en ren markeds plass, hvor varer fra hele verden var å få kjøpt.

At det kinesiske folket var blitt fortalt at vi var Aids-syke og lesbiske alle sammen, satte ingen stopper for vår glede over en storartet konferanse. Vi ble passet på over alt, tatt bilder av og registrert. Politikvinnene var lært opp til å legge store sterke kvinnfolk i bakken, men etter som dagene gikk og ingen kvinner gikk berserk og kledde av seg for åpen scene, ble stemningen noe mere avslappet mellom oss, politiet og de frivillige. Likevel må det nevnes at enkelte fikk en hard medfart - ting ble tatt fra dem og rom ble ransaket etc.

Det vi gjorde mest av på konferansen, var å gå. Jeg tror jeg har tilbakelagt en god del mil i Kina. Vi fikk utdelt et programhefte på 200 sider inndelt i temaer. Mitt tema «Spirituality and Religion» tilhørte gruppe 8, men jeg vil si at de fleste temaer gikk over i hverandre. Hovedemnene var Vold mot kvinner, Kvinnen fra unnfangelsen til graven, Lover og rettigheter, Likestilling osv, men som sagt, alt gikk så velsignet på tvers av religioner, kulturer og tradisjoner. Vi kjente oss igjen på en eller annen måte alle sammen.

Et vell av workshops.

De fleste workshops jeg deltok på, hadde altså sitt utgangspunkt i Women, Religion and Culture. Disse ble ledet av

sterke kvinner med god utdannelse, en utdannelse som de mente seg forpliktet til blant annet å bruke på medsøstre i nød, vold og fattigdom.

«A shelter for battered women in Zambia. - A challenge to African tradition» var en workshop med sterke elementer. Den ble ledet av Young Women's Christian Association of Zambia. Disse hadde startet en rekke «Drop in»-sentra rundt om i landet, som hovedsakelig drev juridisk hjelp, men også medisinsk hjelp etc. En rekke kvinner i Zambia dør etter vold i ekteskapet. De har ca 362 navn registrert i organisasjonen - mørketallene er ukjente. Det er ikke bare ektemennene som dreper sine koner, andre menn i familien er også med på å kvitte seg med «besværlige» kvinner. Det kan være mødre, søstre, døtre, tanter og bestemødre, mange voldtatt først. Men der finnes også kvinner som dreper sine menn etter år i dyp ydmykelse, og for dette har det vært meget strenge straffer. En liten seier feiret de i Beijing da en av deres siste saker resulterte i kun to års fengsel. Denne kvinnen var blitt så ødelagt på kropp og sjel at det kun var to utveier - hun eller han. I dyp depresjon drepte hun sin mann etter 17 års tortur.

«Drop-in»-sentrene blir etterhvert flittig brukt, de fleste som søker dit er enker og syke mødre som er støtt ut av familiene og fratatt eiendom og eiendeler. Organisasjonen har også etterhvert opparbeidet et brukbar forhold til politiet og som tidligere nevnt rettsmyndighetene. Foruten dette prøver de å gjøre kvinnene uavhengige og ruste dem for fremtiden alene eller sammen med barna. Denne workshopen var en sterk opplevelse, og de fikk applaus og åpen sympati..

Samme dag holdt «Council of Churches in The Netherlands» en Workshop om «Religion and culture-force for women» med undertittel »Does religion hinder the emancipation of women or is

Sigrud G. Holm - St. Olavs 'hustegner' - turde være kjent for mange, men for ordens skyld: Hun er utdannet ved Statens kunst- og Håndverkskole, er produksjonskonsulent ved Skådalen Kompetansesenter, tilhører St. Olav menighet i Oslo og er nestleder i Norges katolske kvinneforbund (NKKF).

det katolske syn på ekteskapets uoppløselighet, anlegger regjeringen et pragmatisk synspunkt: behovet for en juridisk ordning for de mange ekteskap som de facto går i stykker. I siste instans står striden mellom kirkens og statens plikt, ifølge statsminister John Bruton: til tider må staten gjøre ting som ikke er i overensstemmelse med kirkens moralsyn. Det er erkebiskop Daly uenig i:

“Det dreier seg om et grunnleggende prinsipp for sosial orden.” Gir man slipp på prinsippene for å finne “pragmatiske” løsninger, da “bringer man en grunnleggende uorden inn i samfunnet”. Å tillate skilsmisse, “vil redusere ekteskapet til en midlertidig ordning, noe som vil være til skade for alle sosiale relasjoner i landet”, sier Daly.

CATHOLIC HERALD

Irlands primas ber om unnskyldning
Kardinal Cahal Daly ber Irlands 3.5 millioner katolikker om forlatelse for de skandaler som har rystet kirken. “I kirkens navn ber vi i all ydmykhet alle ofrene og deres familie og venner om forlatelse,” sier Daly. Han lover at biskopene i fremtiden vil være forpliktet til å rapportere prester eller andre kirkelige medarbeidere dersom det skulle være den minste mistanke om seksuelle overgrep mot barn. KK

it also empowering?» Den var interessant, men vanskelig å gjennomføre da de hadde satset det meste på gruppearbeid, hvilket var umulig grunnet plassmangel. Vi «tynte» oss derfor sammen i små grupper litt her og litt der, men hørte så altfor godt hva naboen snakket om. Ikke desto mindre - noe kom ut av det. I min gruppe var det tre kinesiske kvinner, hvorav en snakket et utmerket engelsk. Hennes familie hadde vært katolikker inntil for et par generasjoner siden, da konvertert hennes bestefar og ble luthersk prest. Hennes far var det samme, likeledes hennes mann. Selv var hun lærer og faktisk svært frimodig i sin enetale rundt religionens vilkår i Kina. Jeg er faktisk ennå ikke sikker på om hun var «ekte», eller om hun var blant dem som passet på oss hele tiden. Morsom var hun ihvertfall.

De som ledet denne gruppen, var en

paraplyorganisasjon for alle økumeniske grupper i Nederland som ønsket å jobbe sammen. De holdt konferanser og studiegrupper og deres spesialenke var: «Hvorfor blir religion nesten alltid nevnt først blant de ting som er negative for kvinnens utvikling?»

Mot religiøs fundamentalisme.

Hvis jeg skulle fortelle detaljert fra alle paneler og workshops jeg deltok i, ville jeg kanskje ende opp med en liten bok. Jeg vil nevne noen, men ikke gå i detaljer, da mange av emnene overlappet hverandre. «Women, Religion and Culture -Black women`s struggle for selfhood and identity. Identifying the processes of religious legitimation of those elements». Denne gruppen ble ledet av World Council of Churches. Dette var svært informativt, og man satt igjen med en følelse av at det skjer noe rundt omkring i verden. Kvinner er flinkere til å sette sine tanker og ideer raskere ut i livet. De behøver ikke så mange komite- og planleggingsmøter.

Det ser håpløst ut, men de bretter opp ermene og går igang. Kulturell og religiøs hevd henger som en mare over hodene på dem, men de lar seg ikke skremme - noen må begynne. Husarrest og fengsling biter ikke på dem.!

«Religion in between Fundamentalism and Empo-

werment» ble ledet av Ecumenical Women United. Her var hovedtemaet religionens rolle i kvinners liv. Hvordan blir religionen brukt i vår verden i dag? Det sier seg selv at de fundamentalistiske grupperinger kom i høysete her. Ikke bare islam, men også den kristne religion. Religionen som «krigs-middel», religionen som kvinneundertrykker. Hevdbundne fraser som ikke står skrevet noe sted, kan også i dag være blant de viktigste «budene» for å holde kvinnene nede.

«Rights of the Girl Child» ble arrangert av Alliance for Arab Women. Workshopen var stuvende full, for her endte alle som fant teltene sine sammenrast etter et av de mange regnskyl-lene vi hadde der nede.

Verdens pike-barn - en utsatt rase.

Og her var det også menn, lyttende og påpassende, og i et hjørne en flokk unge mørkkledde kvinner med slør. Men kvinnene som ledet workshopen, var uredde pådrivere for å bedre den lille pikens muligheter for likeverd på alle plan. Mye som ble sagt er ting vi her i Norge har vært igjennom da vi startet vår oppgradering for pikebarnet, men for dem er dette upløyet mark slik at det ble en enorm intensitet blant forsamlingen. Mennene tidde klokelig stille, jeg skulle gjerne sett den mannen som hadde turt å åpne munnen her, ikke minst da debatten dreiet mot alle de pikeabortene og pikedrapene etter fødsel som finner sted. Det er ca 72 millioner kvinner for lite i verden i forhold til mengden av menn. Bare Kina alene står for ca 42 millioner av dem. Hvor ble det av dem?

Franciscans International's panel «Vision of Saints Francis and Clare of Assisi for Equality, development and peace», ble ledet av er en gruppe kvinner som tilhører Fransiskus' tredje orden. En legmannsorden hvis primære oppgave er å leve etter Frans av Assisis

Nord-Irland: kirkene og fredsprosessen
Fredsprosessen i Nord-Irland vil lykkes takket være kirkenes bidrag. Det er konklusjonen fra en kirkelig 'fact-finding'-komité ledet av kardinal Godfried Daneels, erkebiskop av Malines og Brussel. Komitéen mener det har funnet sted en "bemerkelsesverdige forbedring" av den økumeniske dialog og gjensidige forståelse siden våpenhvilen i Nord-Irland. Komitéen roser særlig kirkenes innsats for fengselsinnsatte og for

satsingen på ungdomsarbeid og på å bringe folk sammen lokalt. "Besøket vitner om at folk i Nord-Irland har maktet å legge til side ulikheter og eldgamle rivaliteter til fordel for en visjon om en fredelig fremtid," heter det i rapporten.

Kirkene i Nord-Irland vil bli invitert til å dele sine erfaringer med andre under Den 2. europeiske økumeniske samling som skal finne sted i Graz fra 23. - 29. juni 1997. Temaet for møtet er forsoning.

CATHOLIC HERALD

Unik blanding!

"Her møter man tradisjoner som er fremmede for hverandre og likevel kan komme overens. Hvilke tjenester skulle ikke den katolske kirke kunne yte samfunnet! Det finnes vel ingen annen sammenheng der svensker og innvandrere møtes på samme måte som i den katolske kirke, sier Gunnel Vallquist i et intervju med Katolsk Kyrkotidning

20

omsorgskall. Opprinnelig skulle man vel også leve etter hans fattigdomskall, noe som ikke er så enkelt i dag da det meste dreier seg opp inntekt og betalingsevne. Dette panelet ble holdt både på spansk, fransk og engelsk, men alt ble oversatt til engelsk. Også her var det kvinner som ønsket å bruke sin tid og sin utdanning på mennesker i nød. De arbeidet spesielt med gatebarn og forlatte og voldtatte kvinner.

Norsk stemme

På den alternative konferansen var det også en slags kongresshall. Her var det foredrag og informasjon av forskjellige art hele tiden. Jeg var der en gang og da for å høre på barne- og familieminister Grete Berget. Hun og hennes departement utgjorde jo den største andelen av Norges offisielle delegasjon. Tittelen på foredraget, eller informasjonen som hun og fem andre hadde ansvaret for, het: «Institutional mechanisms and financial arrangements». Berget holdt en grei oversikt over lover og rettigheter for kvinner i Norge, hvilket imponerte forsamlingen. Men hun måtte tilføye at alt ennå ikke var gjennomført i praksis selv om det sto på papiret. De andre foredragsholderne var - fra Verdensbanken som nå endelig begynner å bli mere kvinnerettet, fra Center for Asiatiske kvinner i politikken, fra UNICEF, fra FN's sekretariat og fra OECD/DAG/WID ekspertgruppe. Masse informasjon - masse papir.

Så endte vi til slutt ved oppsummeringen «How do we bring Beijing back to our Networks/The Churches?» Dette var et stort anlagt panel under ledelse av Ecumenical Women United. Hva kom vi så frem til som et slags «resy-me», noe vi alle fant viktig å jobbe

videre med både hjemme og ute.

- Full likestilling i samfunnet og i Kirken.
- Den globale økonomi må endres til felles/alles fordel.
- Vold mot kvinner i Kirken, noe det ofte ties med.
- Få bort rasismen som også er i Kirken
- All fundamentalisme i den Kristne Kirke må nedkjempes.
- Global solidaritet (Nord - Sør).
- Arbeidet i Kirken er ikke over - det begynner nå!
- Ta røstene fra Beijing med hjem til det samfunnet vi lever i.
- Menn skrev Bibelen, menn oversatte den, og det er stort sett menn som tolker den. Les Bibelen med kvinners øyne.
- Kvinner må komme med fra starten i alt kirkelig arbeide.
- Feministisk teologi.
- Kvinnen fra unnfangelsen til graven. Menneskerett og menneskeverd.
- Reise hjem og fortelle kvinner om deres rettigheter. Mange vet ikke at de har rettigheter.
- Bygge nettverk.
- Samarbeid.
- Lytt!
- La oss prøve å se verden gjennom kvinners øye, men ikke gjennom deres tårefylte øyne.

Det var et lite avlangt hus i utkanten av forumområdet. Dette var for religiøse tjenester. Her satt «guttene» på rekke og rad bak fem små dører og tok vennlig imot, Den Katolske kirke var innerst, enkelt utstyrt med et lite alter, et krusifiks og fire benkerader. Dette ble et slags hjem ved siden av det Nordiske rommet. Hit gikk vi når hodet var fullt og bena ømme.

Det var en fantastisk opplevelse!

Rosaline Costa fra Bangladesh - modig kvinne med meninger!

- Om jeg reagerte på overvåkingen under Beijing-konferansen? Nei, jeg er vant til å bli overvåket, jeg, sier Rosaline Costa, journalist fra Bangladesh, med et smil. Stedet er Graz der Rosaline og undertegnede er på kongress for Verdensunionen for katolske presse - Rosaline kommer direkte fra det alternative Forum under FN's kvinnekongress i Beijing.

I sitt hjemland arbeider Rosaline for den katolske kirkes rettferdighet- og fredskommissjon, Justitia et Pax. Hun er i Graz for å fortelle om sitt arbeid, særlig om kvinnes situasjon i sitt hjemland, og den er blitt dramatisk forverret i den senere tid. Hun forteller om kvinner som mishandles fordi mennene ikke får den avtalte medgiften, og om "medgiftsmord": kvinner som myrdes for at mannen kan gifte seg på nytt og innkasere nok en medgift, om kvinner som i fortvilelse presses til selvmord. Hvor mange det dreier seg om? Vanskelig å si. Det settes lite inn på å fastslå dødsårsaken i slike tilfeller, men det dreier seg sannsynligvis om noen tusen hvert år, ifølge Rosaline. Som også forteller om kvinner og barn som selges til sexindustrien i andre land, et onde som opptar henne sterkt. Det gjør også 'fatwa' mot kvinner for påståtte ekteskapsbrudd - med stening, brenning eller i beste fall - forvisning til følge.

- Vesten våknet visst først opp til det som skjer i Bangladesh da forfatterinnen Taslima Nareen tidligere i år rømte for ikke å bli offer for fatwaen som dømte henne fra livet, men i de tre siste årene er minst 60 kvinner drept i Bangladesh på grunn av fatwa, sier Rosaline.

Abort er også et problem i Bangladesh: En gravid kvinne som er forlatt

i forbindelse med den nylig avsluttede pastoralsynoden i Sverige. Vallquist, professor og medlem av Svenska Akademien, var spesielt innbudt av biskop Brandenburg til å være med på synoden.

Det store innslaget av innvandrere blant synodedeltakerne var en av de ting som slo henne, sier Vallquist. Det andre var likheten med Det 2. Vatikankonsil: "Der fantes de samme sterke ulikheter og samme vilje og

anstrengelse for å nå frem til enighet (-) Man kan skille ut nøyaktig de samme tendenser som stod mot hverandre under konsilet. Og de finnes alltid. Stort sett dreier det seg om lov og evangelium, og det er jo nødvendig at disse to forenes. Det jeg er redd for, er at loven kommer til å dominere. Men det gjør den jo ikke i denne forsamlingen, sier Gunnell Vallquist. Som også peker på at det ikke alltid er de samme personer som står i geledd sammen, skillelinjene er ikke

så enkle. "På den ene side har vi dem som er uhyre opptatt av å hevde prinsippene. Andre ser menneskenes situasjon og hvordan man kan komme dem til hjelp. Og likevel kommer man frem ikke bare til et kompromiss, men til et resultat som man ærlig understøtter. Under synoden har innstillingen vært at det viktigste ikke er at man får sitt igjennom, men at man ærlig bevarer enheten," avslutter Gunnell Vallquist.

av mannen, vil ingen vite av - ikke familien og ikke samfunnet. Og så ser kvinnen ingen annen mulighet enn abort eller selvmord. Kirken trår til med hjelp etter fattig evne - katolske kristne er en ganske liten minoritet i Bangladesh der flertallet er muslimer. I de første årene etter at landet ble uavhengig i 1976 hersket det religiøs toleranse, men etter at fanatiske hinduer i 1988 brente moskeer i India, reagerte Bangladesh med å utrope islam til statsreligion og gjøre livet ubehagelig - til tider utålelig - for andre religioner.

- Islamske ledere har til og med gitt ordre om å brenne skoler opprettet av NGO'er - ikke-regjeringsorganisasjoner - fordi de er 'uislamske', sier Rosaline.

Hva med den katolske kirke og kvinnene? - Paven stenger for kvinnelige prester, men han har vært med å åpne dører for fremtiden på andre punkter, sier Rosaline. Som mener paven har forandret seg de siste årene. - Kvinneflertallet i Vatikanets delegasjon i Beijing, sier sitt. Paven kommer ofte inn på kvinnenes betydning som samfunnsbyggere og fredssbevarere, men det skorter nok litt når det gjelder kvinners rettigheter.

- Og selv kirken later ikke til å ha nok forståelse for hvor vanskelig dette med svangerskap og fødsler kan være for mange kvinner, mener Rosaline Costa.

UKJ

Caritas Norge • Den katolske kirkes hjelpeorganisasjon

På de fattiges side

Caritas Norge er Den katolske kirkes organisasjon for hjelpearbeid i utviklingsland. Sammen med menighetene utfører Caritas også diakonalt arbeid i Norge. Caritas bygger sitt arbeid på Kirkens sosiallære og på anerkjente humanitære prinsipper.

Vårt utviklings- og nødhjelpengasjement nærmer seg 20 mill. kroner årlig. NORAD bidrar med 80 prosent av midlene til våre utviklingsprosjekter, og Utenriksdepartementet bidrar til nødhjelp. Vi samarbeider nært med lokale Caritas-organisasjoner, eller med Kirken i prosjektområdene. Vi har ingen dyr representasjon ute.

Vi ber deg om å støtte vårt arbeid ved å bli Caritas-fadder. Du kan gi generell støtte, eller støtte prosjekter i ett bestemt land (se kupongen). Vi utgir regelmessig informasjon, som sendes fadderne. Din støtte blir femdoblet før den når mennesker som lever i nød og fattigdom.

Utviklingshjelp

- Hjelp til selvhjelp i fattige land
- Konsentrert om Guatemala, Honduras, Bolivia, Uganda og Filippinene
- Rettet mot kvinner og barn, drikkevann og primærhelsetjeneste samt inntektsskapende virksomhet

Nødhjelp

- Rettet mot katastrofe- og rehabiliteringsarbeid, samt menneskerettigheter
- Tiltak for å forebygge aids, og for å hjelpe barn som er blitt foreldreløse som følge av aids
- Arbeider selvstendig, og er tilsluttet Caritas Internationalis' nettverk

Jeg ønsker å støtte Caritas' arbeid - vennligst send meg:

- Postgiro   Bankgiro   Info om autogiro / direkte trekk

Mitt bidrag skal gå til:

- Generell støtte   Bolivia   Guatemala   Uganda   Filippinene

Navn ..... : _____

Adresse ..... : _____

Postnr og -sted ..... : _____

Sendes til: Caritas Norge, Fagerborggaten 17, 0360 Oslo

Fromme klisjeer

"Jeg vet ikke noe som går raskere inn og ut av hukommelsen enn fromme kristelige klisjeer," sier generalsekretær i Norges KFUK-KFUM, Ørnulf Elseth. Han mener det vi trenger er at "flere våger å bruke sine egne ord på å fortelle om det de tror på og står for. Bare på den måten kan vi utfordres av en uredde Kristustro."

Nepal: høyeste litteraturpris til jesuitt

Den kanadiske jesuitten William Burke er den første ikke-nepaleser som er blitt hedret med fjellandet Nepals høyeste litteraturpris. Han fikk prisen for sitt arbeid med en ordbok over det nepalesiske språk. I rundt 40 år har Burke bodd i den indiske provinsen Darjeeling, der flertallet av innbyggerne er nepalesere. CHRIST IN DER GEGENWART

Kjærlighet til kirken

De østerrikske biskopene har nå valgt å satse på en positiv linje overfor den omstridte underskriftskampanjen 'Kirkefolkets ønsker' tidligere i år. Vi må se kampanjen som et uttrykk for underskrivernes kjærlighet til kirken, sier biskopene i en forsk uttalelse. Kampanjen stilte bl.a. spørsmål ved prestesølibatet og etterlyste mer medvirkning for legfolk på beslutningsplanet i kirken.

CATHOLIC HERALD

"I over ett år har vårt land lidt under en varig og tung krise. Ett etter ett er de håp folk har festet lit til, svunnet hen - lagt øde av egoisme, stolthet, havesyke og dårlig offentlig ledelse og husholdning. Uværs-skyene ruger over nasjonen. Menneskene lider, er nedbrudt og skuffet; det er slutt på tålmodigheten, tiden er i ferd med å løpe ut. Noe må gjøres og det fort for å redde nasjonen (-) hører dere, dere som leder vårt folk: I Guds navn stopp dette skrittvis nasjonale selvmord!"

De er ikke skvetne, Nigerias katolske biskoper, i sin bibelske vrede over forholdene i denne Afrikas folkerikeste stat.

Ordene er nemlig hentet fra den nigerianske bispekonferansens erklæring av 16. juli i fjor - altså lenge før mordene nylig på de åtte menneskerettsforkjemperne fikk verden til å rette blikket mot Nigeria. De siste årene, og særlig siden annulleringen av parlamentsvalgene i juni 1993, har biskopene gjentatte ganger og med stigende intensitet påtalt onder og manet til omvendelse - til tider sammen med andre kristne kirkesamfunn (cf. diverse nyhetsnotiser i St.Olav).

For demokrati og menneskeverd

De har talt demokratiets og menneskerettighetens inn i et samfunn der de militære har hatt makten i 25 av de 35 år Nigeria har vært selvstendig stat. "I utlandet nyder vi anseelse som den store nasjon vi kunne være, men aldri har vært, og kanskje aldri blir," skrev biskopene i den ovenfor nevnte erklæringen. Landet må "skifte kurs", de som sitter ved makten skal "ikke herske over folk, men tjene sine medmennesker", krever biskopene. Dessuten må vi "lære å omgås konstruktivt med vår gudgitte forskjellighet når det gjelder stamme og kultur, tro og religion; nasjonens fremtid avhen-

ger av at hver enkelt medborgers rettigheter og verdighet blir respektert, uavhengig av gruppetilhørighet".

Det er ikke bare den eller den "gruppe" som må sadle om, heter det i et opprop i forbindelse med bispekonferansens høstmøte i fjor, "vi maner hele folket til å skifte sinn og hjertelag - det må til om vi noensinne skal få fred og velstand". Det hjelper ikke å skyldte på utenlandske interesser og innblanding, "størstedelen av vårt lands problemer er selvforskyldt", skriver biskopene. "Det er krass egoisme, utøylet havesyke og maktbegjær både hos landets militære og sivile elite som har bragt landet ut i dette uføret."

Moralsk bankrott

I juli i år går biskopene igjen rett på sak. De peker på at tallet på mord begått av betalte profesjonelle mordere øker, det gjør også tallet på væpnede overfall og organisert "bandittvesen". De militære oppfordres til å friggi politiske fanger - en forutsetning for å dra i gang den politiske dialog og få til forsoning i landet. "Som kristne ledere er vi en del av landets samvittighet," skriver

Fakta om Nigeria:

Folketall: 98,6 millioner
Befolkningstetthet: 106,7 pr km²
Muslimer: 46%
Tradisjonelle afrik. religioner: 4%
Potestanter: 28%
Katolikker: 13%
Uavhengige afrik. kirker: 12%
Antall katolske prester: 2496
Ordenssøstre: 2665
Prestestudenter: 2586

biskopene. "Vi har i årevis påpekt at det nigerianske problem i bunn og grunn er av moralsk art." Løsningen ligger i en moralsk fornyelse av hele nasjonen og i etableringen av et "sunt verdssystem", skriver biskopene. Og tilføyer at "i en moralsk bankrott nasjon vil det hverken bli fred eller fremskritt".

Kirken, i egenskap av kirke, "vil forsette å være en manende samvittighet for landet. Tiden krever at vi søker etter en ny modell for utviklingen innen politikk og økonomi, utdanningsvesenet og samfunnet generelt i vårt land."

Kirkens profetiske oppdrag

Ingen skal kunne anklage de nigerianske biskoper for ikke å ha advart eller for å ha unngått å peke på hvor håpet og veien fremover ligger. "Deres hyrdebrev og uttalelser er eksemplariske eksempler på hvordan den afrikanske kirke fyller sitt profetiske oppdrag under vanskelige politiske forhold," skriver tidskriftet *Katolische Missionen* i sitt desembernummer - i trykken før mordene på de nigerianske menneskerettighetsforkjemperne.

Profeten Amos kunne ikke gjort det stort bedre.

Kirkefolkets ønsker i Tyskland
Den tyske bispekonferanse, som hittil har vært negativ til initiativet 'Kirkefolkets ønsker' på tysk kirkemark, gikk etterhvert med på at resultatene fra underskriftskampanjen ble fremlagt for hierarkiet og den apostoliske nuntius første søndag i advent. Det var en gruppe med bl.a. pastoralassistenter som tok initiativet til underskriftskampanjen 16. september der de troende ble bedt om å ta stilling til bl.a. prestesølibatet og kvinnelige prester.

Ifølge *Catholic Herald* er Roma lite tilfreds med det tyske initiativet og mener det ikke har oppnådd sin hensikt: Bare 50.000 underskrifter av totalt 2.5 millioner mulige i byen Köln, hvor opposisjonen mot Roma tok fart i 1988 med den såkalte Kölner-deklarasjonen, er et lite overbevisende resultat. En talsmann for 'Kirkefolkets ønsker' mener at Roma ikke leser tallene riktig: "Underskriftene i Köln ble samlet ved kirkedøren søndag formiddag, og som vi vet, er Köln en avkristnet by."

Økumenisk forlagssamarbeid
Katolska Bokförlaget og det svenske frikirkelige forlaget Libris skal innlede et samarbeidsprosjekt under navnet Novum. De skal sammen utgi en bokserie om spiritualitet for vår tid. Sammen håper de to forlagene å nå en bredere leserkrets både innenfor og utenfor kirkene. Novum skal utgi bøker innen emnene filosofi, psykologi, etikk, samfunns- og livssynsspørsmål. Bøkene vil være på et vel kvalifisert nivå, men ikke kreve fagkunnskap av leserne.

ai og menneskeretter

23

Saker på den kirkelige dagsorden i Nigeria

Presset for å gjøre Nigeria til en islamsk stat øker, noterer jesuitten *Wolfgang Hoffmann* i en lengre artikkel i bladet *Katolische Missionen* om de religiøse og politiske forhold i landet. Særlig nord i landet fører etniske og religiøse forskjeller stadig til blodige sammenstøt - i løpet av de siste ti årene skal rundt 5000 mennesker ha mistet livet. Dertil kommer store materielle skader. Forsøk fra katolsk side på dialog med islam har hittil ikke båret særlige frukter. Det er til dels stor gjensidig mistro mellom de forskjellige religiøse gruppene, og mange muslimer ser de kristnes invitasjonen til dialog som en fordekt måte å omvende dem på, skriver Hoffmann. Mange kristne på sin side ser skjevt på muslimene, for eksempel når muslimene ifølge gammel skikk gir gaver til sine kristne naboer ved de store muslimske høytider. Er ikke slike gaver i siste instans en subtil form for *jihad*, hellig krig, som skal gjøre islam mer fordøyelig, for ikke å si tiltrekkende for kristne?

Andre sentrale oppgaver for kirken? Dialog med de andre kristne grupperingene i landet; bestrebelse for å minske det spente forhold mellom de to store stammene haussaer og iboer - spenninger som også merkes innen kirken selv; bringe evangeliet til de store områder av landet der det fremdeles er ukjent; bidra til å demme opp flukten fra landsbygden og øke den kristne satsing i storbyene, særlig innsatsen for de unge.

Vanskeligheter og store utfordringer til tross: Den katolske kirke i Nigeria resignerer ikke, noterer Hoffmann avslutningsvis.

DEN KATOLSKE KIRKES KATEKISME

Boken inneholder en dyptpløyende innføring i den katolske tro og lære – satt inn i en nåtidig ramme.

Dette er en bok som bør finnes i alle katolske hjem.

Kr. 270,-

Endelig jord til jordløse bønder?

I Brasil skal jord som ligger brakk, nå kunne eksproprieres og gis til jordløse småbønder og landarbeidere. Presidenten skal ha forskret landets katolske bispekonferanse om at et slikt lovforslag nå skal fremmes. Også tidligere er det kommet lignende løfter fra regjeringens side, men hittil er det blitt med løftene.

CHRIST IN DER GEGENWART

Paven om Brasil

Under gjentatte samtaler med Brasils biskoper har pave Johannes Paul II oppfordret biskopene til en modigere linje overfor det moralske forfall i landet og forvirringen innen kirken. Prester og ordensfolk må "være nøye med å unngå personlig engasjement i politikken eller i verdslige maktforhold", mener paven. Og politikk må ikke få innpass i liturgiske sanger eller i prekener, heller ikke i kirkelige ungdomsprogrammer.

CATHOLIC HERALD

Taushet - om det som kan virke belastende

"Det er dessverre for mye skryt om mennesker og gjerninger også blant kristne," sier Axel Remme, generalsekretær i Den indre Sjømannsmisjon. "Med uforbeholden frimodighet pekes det stadig på det vi selv har gjort og gjør. . . Mindre frimodighet er det til å ta frem den del av virkeligheten som viser svakhetene og manglene og det dårlige resultat."

24 Albert Raulin o.p.: Tapt av syne?

Vet dere ikke at jeg hører til der hvor min far er? (Luk 2,49)

Hvorfor søker dere den levende blant de døde? (Luk 24,5)

Evangelisten Lukas forteller at Jesus to ganger ble 'tapt av syne' av sine egne. Da gutten var tolv år gammel, ble han borte for sine forvirrede foreldre. Påskemorgen var han borte fra den grav hvor han bevislig var blitt lagt. Like uforklarlig det ene som det andre.

Jesu nærmeste leter altså og finner ham ikke. Hvorfor? Fordi, får de høre, de søker, på de gale stedene. Maria og Josef leter etter ham "blant slektninger og kjente" mens han er hos sin Far. Og kvinnene innbilder seg at de vil finne ham blant de døde, han som har sagt "jeg er oppstandelsen og livet". Både foreldrene og kvinnene burde visst bedre!

*

Kort etter krigen studerte en ung nordmann som nettopp hadde konvertert til Den katolske kirke. Hans navn var Jac, Jac Dahl. En upartisk iakttagere ville ha spådd at nettopp denne begavede unge mann snart ville bli en av de katolikker som gjør seg bemerket. Ikke 'kjendis' akkurat, men en mann hvis rykastet glans over den beskjedne katolske menighet. Enten han forble legmann eller ei, ham ville kulturverdenen ikke lett 'tape av syne'.

Og det er allikevel det som skjedde. Ikke slik å forstå at ingen vet hvor Jac befinner seg. Hans slektninger vet det og en god del av hans venner. Men skal vi finne ham, skal vi sannelig ikke lete etter ham på de gale stedene. Der finnes ett sted og bare ett hvor vi kan gjøre oss håp om å få øye på ham.

La oss ikke lete blant de døde! Han er

i høy grad levende (jfr. illustrasjonen!). Men han er ikke blant sine slektninger og kjente. Han har tillatelse til å treffe sine aller nærmeste én gang i året! Han er å søke der hvor hans himmelske Far har overbevist ham om at Han er. Og postadressen finner vi i det lille heftet Fortegnelse over Den katolske kirke i Norge 1995 (s. 35):

DAHL, Philip OCart, * i Norge
Carthusian Foundation, Arlington,
VT 05250 (USA)

De færreste blir klokere av denne gåtefulle adressen. Jac er blitt Philip - noe som ikke er ualminnelig i de klostre hvor man ved ikledningen får et eget 'klosteravn', * i Norge er greitt nok, det betyr: født i Norge. OCart er adskillig mer mystisk. Men nøtten lar seg knekke. Jac tilhører Karteusernes munkeorden hvis kjennetegn er OCart (jfr. jesuittenes sj, fransiskanernes ofm., dominikanernes o.p. osv) Av den øvrige adresse fremgår det dessuten at han bor i staten Vermont (USA).

Tapt av syne er han altså IKKE, men det krever en del å lete etter ham. Få vet om ham, og færre er de som husker ham.

*

Jesu slektninger var ute av stand til å hjelpe Josef og Maria i letingen etter deres tapte sønn. Det måtte engler til for å sette kvinnene ved graven på sporet. Så hjelpeløs er ikke den som spør etter Jac Dahl. Hans bror, Hans Fredrik, har tatt et initiativ som vi setter stor pris på, og som vi gjerne vil få lov til å gjøre kjent i St.Olavs spalter.

Noen av oss fikk tilsendt i posten en heftet bok på 150 sider som på tittelbladet gir oss følgende opplysninger:

Carthusian Notes, by Dom Philip Dahl. Selected and edited by Hans Fredrik Dahl. 1995.

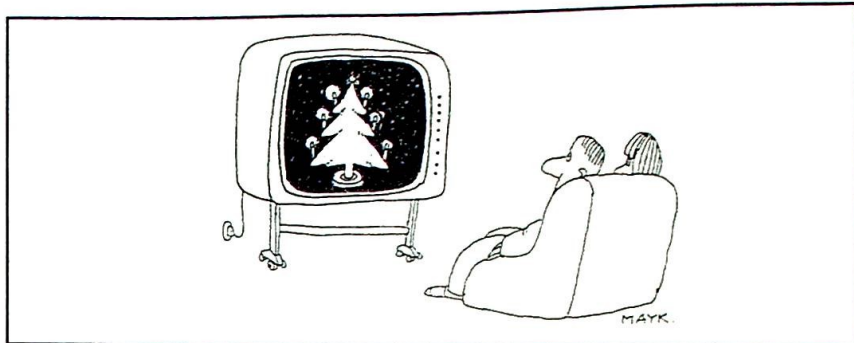
Teksten er på engelsk, men forordet er på norsk. Vi gjengir dette forordet som introduserer verket:

"Med dette lille kopi-utvalg av min bror Jacs manuskripter har jeg villet dele med familie og venner gleden av å komme Jac nær gjennom tekster fra hans egen hånd. Det dreier seg om et utvalg manuskripter til foredrag som Jac i egenskap av novisemester for sitt klostres lebrødre har holdt de siste

Redselen for å ødelegge noe for Guds rike er ofte årsak til at det ties om slikt som kan virke belastende. Men er en ikke våken for tendensen til velykkethets-informasjon, kommer en lett i skade for å gi mangelfulle og direkte usanne fremstillinger.”

TRYGG HAVN

25

årene. Gjennom dem vil man kunne lære Dom Philip og hans orden - kartøyserne, the Carthusians - å kjenne gjennom Jacs egen stemme, og de sendes dere i anledning hans 60 årsdag den 4. september i år. Manuskriptene gjen-gis i kopi slik de er skrevet ned og slik jeg selv har lånt dem under besøk i Charterhouse of the Transfiguration, Vermont US.”

Larsbråten i august 1995
(Hans Fredrik)

(Contents:) Three Great Carthusian Authors - Some Aspects of Hebrew Poetry - Two Thousand Years of Judaism - Teresa and John. Two Saints in World Literature.)

NB. Opplaget er begrenset. Interesserte henvises til Hans Fredrik Dahl (Løken i Høland) hvis man vil anskaffe seg CARTHUSIAN NOTES.

Fra St.Olav (nr 43/44:1952):

Fremdeles vegetarianere

Pave Urban V ønsket å lempe litt på de bestemmelser som påla Charthueser-munkene å avholde seg fra å spise kjøtt, men munkene selv ønsket å holde på sine gamle regler. En deputasjon ble derfor sendt til Paven.

Av de 27 delegerte som ble valgt ut, var den yngste 88 og den eldste 95 år. Da paven fikk se denne deputasjonen, sa han ikke ett ord. Han bare så på del-tagerne og lot dem gå.

Chartusermunkene er vegetarianere den dag i dag.

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo
Telefon: 22 20 72 48

Er julebutikken

**Begynn å samle til en julekrybbe,
du kan kjøpe figurene enkeltvis.**

*Vi har krybber fra Norge, Tyskland, Frankrike, Østerrike og Mexico.
Røkelse / røkelseskar.*

*Kassetter og CD'er med julemusikk fra hele verden/gregoriansk og ortodoks sang.
Ikoner/kunstkaldere og kunstkort og byens peneste julekort med kristne motiver.
Kunstbøker og vårt vanlige gode utvalg av katolsk litteratur.*

NYTT FRA BOKHYLLEN:

OLAV Den Hellige, Lars Roar Langslet.
Langslet bringer nye perspektiver på Olavs virke ved omtalen av de viktige impulser han kan ha fått i kultursentra som Rouen og ikke minst hos storfyrst Jaroslav i Kiev 1029-30. **Ib. kr. 328,-.**

KATOLSKA LÄROÅR, Upsala-Paris-Rom.
Detta är en livlig och kärleksfull skildring av katolsk samhörighet, men här finns också den polemiska stridbarhet, för vilken **Gunnel Vallquist** alltid har varit känd. **Ib.**

AN ADULT CHRIST AT CHRISTMAS, Raymond E. Brown. - Treating the infancy nar-ratives of Matthew and Luke as the entire gospel story in miniature. **Hf. kr. 90,-.**

Fire små nydelige gavebøker:
TREASURES OF THE VATICAN LIBRARY, A HOST OF ANGELS/ CONSIDER THE LILIES/ THE KING OF KINGS/AND TO EVERY BEAST.
Ib. nydelig illustrert å kr. 120,-.

FOR BARN OG UNGDOM:

JULEMYSTERIET, Jostein Gaarder. Prakt-utgave med illustrasjoner av Stella East. **Ib. kr. 225,-.**

MESTEREN OG DE FIRE SKRIVERNE, av Ulf Nilsson. En fortelling om Jesu liv og død. **Ib. kr. 238,-.**

DA JESUS BLE FØDT. Med illustrasjoner fra National Galleri i London. **Ib. kr. 148,-.**

FRA JULENS SKATTKISTE. Fortellinger for barn. **Ib. kr. 119,-.**

UTVIDET ÅPNINGSTID:

22.11-22.12: 9-18
Lørdager 9-15
Romjulen: 10-16

Pavens bønneintensjoner i januar:

At kristne må forsvare fred og nedrustning og avvise vold med profetiske holdninger preget av solidaritet.

26

Lettlest og instruktivt om karmelittordenen!

“Karmelittordenen har eksistert i snart 800 år. Dens historie viser et lignende mønster som hele kirken historie. Fra en sped begynnelse er den blitt utbredt til alle deler av verden. Det har vært perioder med vekst fulgt av tilbakeslag, og forholdene har vært svært forskjellige fra sted til sted. Terrorregimer, revolusjoner og kriger har tilintetgjort institusjoner og organisasjoner, og ordensmedlemmer er blitt offer for forfølgelse. I mange tilfeller er trengselstider blitt fulgt av ny vekst både på det åndelige og på det ytre plan,” leser vi i heftet *“Arven fra Karmelberget”*, nylig utgitt av karmelittnonnene i Tromsø.

Gjennom elleve korte kapitler på tilsammen tredve små sider gis et ryddig og instruktivt overblikk over ordenens mangslugne historie - fra de første eremitter ved Elias-kilden på Karmelberget og de første skriftlige ordensregler på begynnelsen av 1200-tallet via splittelser og klosterreformer til grunnleggelsen i 1990 av ordenens nordligste kloster - det første Karmel på norsk jord: Klosteret “Totus tuus” i Tromsø. Her er korthugne og inspirerende karakteristikk av ordenens store kvinner og menn - som Teresa av Avila, Johannes av Korset og den 'lille' Thérèse av Lisieux. Og her er velgjørende nøktern og levende tale om klosterkall og om dagligliv i Karmel. “Det er en fordel å ha jevnt, godt humør, og man har bruk

for en stor porsjon humor,” er anbefalingen til evt. Karmel-kandidater. Det er ingen “øvre aldersgrense” for den som måtte ønske å gå inn i det “monastiske” liv i et Karmelkloster der man, som den hellige Teresa innprentet sine noviser, ikke er “for å frelse sin egen sjel, men for å tjene kirken og sine medmennesker. Bønn er deres tjeneste i kirken.”

Heftet ble, ifølge pålitelige kilder, ferdig med et nødsrik til innvielsen av klosterets høyalter den 10. september i år, og var - ved siden av nevnte alter - omtrent det eneste som var 'ferdig' da de uredde og driftige søstre i august flyttet inn i sitt råbygg av et kloster. Det er ført i pennen av - riktig gjettet! - sr. Maria Nada av Inkarnasjonen, norsk kirkehistoriker og tidligere lektor. Heftet er blitt til fordi søstrene “med glede” har merket seg “at det er mange nordmenn som gjerne vil høre mer om vår orden”, forteller forordet.

God grunn til å takke for søstrenes svar på interessen! Og heretter ingen grunn for norske katolikker eller andre interesserte til ikke å vite beskjed når det gjelder Karmels store og vidt forgrenede ordenssamfunn.

“Arven fra Karmel” fåes i St. Olav Bokhandel i Oslo eller ved direkte henvendelse til Karmelklosteret, Holtvn. 38, 9012 Tromsø.

UKJ

For et menneskeverdilig liv

Støtt UNKFS Adventsaksjon 1995

Årets aksjon går til helse- og utdanningsprosjekter i slumområdet Kamwoy i Ugandas hovedstad Kampala

Postgiro: 0804 2063097
Adresse: UNKF,
Akersvn. 14
0177 Oslo

A/S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 22 66 59 00 – SERVICE 22 66 58 60 – 22 66 58 61

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

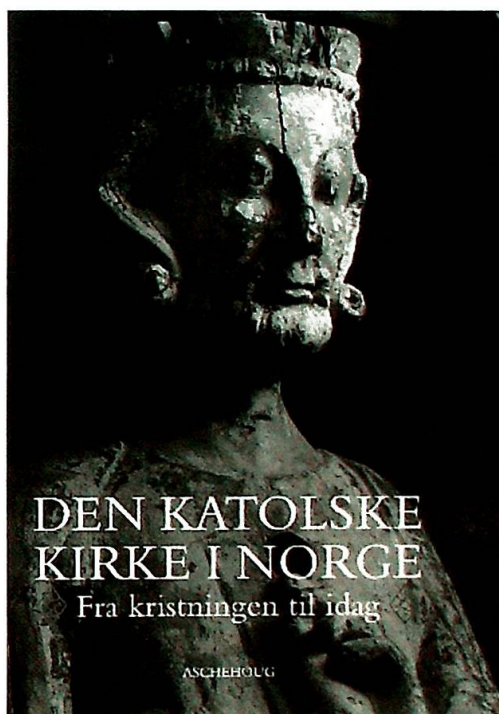
GEORG FOERSTER

Tlf.: 22 15 54 26/22 15 56 06

27

St. Olav
ønsker
alle sine lesere,
medarbeidere
og alle andre
som på forskjellig
vis
har bidratt
til at bladet
er vel gjennom
nok en årgang,

en gledelig jul
og
et velsignet
nytt år!

Jubileumsboken fra 1993 - julegaven til den som ikke fikk den i fjor?

“Et betimelig prosjekt, med et omfattende og rikt billedmateriale,” skrev *Øivind Norderval* i sin anmeldelse i *St.Oav*, “viktig fordi katolikker av alle avskygninger har behov for å kjenne sin kirkes historie både til utvikling og kanskje også til korreksjon av sin egen katolisitet. Og ikke-katolikker har i høyeste grad behov for å kjenne den norske gren av en universell kirke slik at uvitenhet og fordommer kan ryddes av veien.”

De får den i *St.Olav Bokhandel* i Oslo
eller
hos *Deres lokale bokhandel*.
(Pris kr. 290,-)

Liturgisk kalender

DESEMBER

Fre 15 Jes 48,17-19/ Matt 11,16-19
Lør 16 Sir 48,1-4.9-11/ Matt 17,10-13

(Norske Tidebønner - uke 1)
Søn 17 3. SØNDAG I ADVENT -
Jes 35,1-6a.10/ Jak 5,7-10/
Matt 11,2-11

Man 18 Jer 23,5-8/ Matt 1,18-24

Tir 19 Dom 13,2-7.24-25/ Luk 1,5-25

Ons 20 Jes 7,10-14/ Luk 1,26-38

Tor 21 (St. Peter Canisius). Høys 2,8-14
el Sef 3,14-18/ Luk 1,39-45

Fre 22 1 Sam 1,24-2,1/ Luk 1,46-56

Lør 23 (St. Johannes av Kanty).
Mal 3,1-4.23-24/ Luk 1,57-66

Søn 24 4. SØNDAG I ADVENT -
Jes 7,10-16/ Rom 1,1-7/
Matt 1,18-24

Man 25 HERRENS FØDSEL (JUL)
Midnattsmessen: Jes 9,2-7/
Tit 2,11-14/ Luk 2,1-14
Morgen: Jes 62,11-12/ Tit 3,4-7/
Luk 2,15-20
Dag: Jes 52,7-10/ Heb 1,1-6/
Joh 1,1-18

Tir 26 ST. STEFAN -
Apg 6,8-10;7,54-59/
Matt 10,17-22

Ons 27 ST. JOHANNES EVANGELIS-
TEN - 1 Joh 1,1-4/ Joh 20,2-8

Tor 28 DE USKYLDIGE BARN -
1 Joh 1,5-2,2/ Matt 2,13-18

Fre 29 (St. Thomas Becket).
1 Joh 2,3-11/ Luk 2,22-35

Lør 30 1 Joh 2,12-17/ Luk 2,36-40

Søn 31 DEN HELLIGE FAMILIE -
Sir 3,2-6.12-14/ Kol 3,12-21/
Matt 2,13-15.19-23

Julegudstjenester

ASKER OG BÆRUM

Mariakirken, Nyveien 17, Stabekk
24.12. Julaften kl. 15.30 *Familiemesse*
kl. 24.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Sangmesse*
01.01. Nyttårsdag kl. 11.00 *Høymesse*

EIKELI

24.12. Julaften kl. 15.00 *Messe engelsk*
25.12. 1. juledag kl. 09.30 *Messe engelsk*

ARENDAL

St. Franciskus Xaverius kirke, Kirkebakken 10
24.12. Julaften kl. 08.00 *Messe*
kl. 11.00 *Høymesse*
kl. 24.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Messe*
01.01. Nyttårsdag kl. 11.00 *Høymesse*

ASKIM

Mariakapellet, Roald Amundsensgt 4
24.12. Julaften kl. 12.00 *Messe*
kl. 21.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 12.00 *Høymesse*
26.12. 2. juledag kl. 12.00 *Messe*
31.12. Nyttårsaften kl. 12.00 *Messe*
01.01. Nyttårsdag kl. 12.00 *Høymesse*

BERGEN

St. Pauls kirke, Herman Fossgt 9
24.12. Julaften kl. 09.30 *Fromesse*
kl. 11.00 *Høymesse*
kl. 15.00 *Familiegudstjenste*
kl. 24.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 09.30 *Fromesse*
kl. 11.00 *Høymesse*
kl. 13.00 *Messe på vietnamesisk*
kl. 18.00 *Messe*
26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
kl. 13.00 *Messe på polsk*
kl. 18.00 *Messe*

Vår Frue kirke, Nylandsveien 31, Sandviken

24.12. Julaften kl. 18.00 *Messe*
25.12. 1. juledag kl. 09.30 *Messe*
26.12. 2. juledag kl. 09.30 *Messe*

St. Olavs kapell, Finnesvn. 57, Voss

26.12. 2. juledag kl. 17.00 *Messe*

DRAMMEN

St. Laurentius kirke, Cappelensgt 1
24.12. Julaften kl. 10.00 *Messe*
kl. 12.00 *Høymesse*
kl. 23.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 10.00 *Messe*
kl. 12.00 *Høymesse*
26.12. 2. juledag kl. 12.00 *Høymesse*
kl. 12.00 *Høymesse på Kongsberg*
31.12. Nyttårsaften kl. 18.00 *Takksigelsesmesse*
01.01. Nyttårsdag kl. 12.00 *Høymesse*

FREDRIKSTAD

St. Birgitta kirke, St. Josephsgt 17
24.12. Julaften kl. 10.00 *Høymesse*
kl. 23.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 10.00 *Høymesse*
kl. 18.00 *Messe*
26.12. 2. juledag kl. 10.00 *Høymesse*
kl. 18.00 *Messe*
31.12. Nyttårsaften kl. 10.00 *Høymesse*
kl. 18.00 *Messe*
01.01. Nyttårsdag kl. 10.00 *Høymesse*
kl. 18.00 *Messe*

HALDEN

St. Peters kirke, Kristian Vs plass i
24.12. Julaften kl. 12.00 *Høymesse*
kl. 23.00 *Midnattsmesse*
25.12. 1. juledag kl. 12.00 *Høymesse*
26.12. 2. juledag kl. 12.00 *Høymesse*
31.12. Nyttårsaften kl. 12.00 *Messe*
01.01. Nyttårsdag kl. 12.00 *Høymesse*

HAMAR

St. Torfinns kirke, Torvg. 113
24.12. Julaften kl. 16.00 *Familiegudstjenste*
kl. 24.00 *Midnattsmesse*

25.12. 1. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 18.00 *Messe på Kongsvinger*

HØNEFOSS

St. Theresia Menighet, Vesterngt. 5B
 24.12. Julaften kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 24.00 *Midnattsmesse*
 25.12. 1. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 31.12. Nyttårsaften kl. 11.00 *Høymesse*
 01.01. Nyttårsdag kl. 11.00 *Høymesse*

KRISTIANSAND

St. Ansgar Kirke, Kirkegt 3
 24.12. Julaften kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 15.00 *Barnemesse*
 kl. 19.00 *Familiemesse*
 kl. 24.00 *Midnattsmesse*
 25.12. 1. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 13.00 *Messe*
 26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 27.12. 3. juledag kl. 18.00 *Messe i Lyngdal*
 28.12. 4. juledag kl. 15.00 *Messe i Kvinesdal*
 kl. 18.30 *Messe i Flekkefjord*
 01.01. Nyttårsdag kl. 11.00 *Messe*

LILLEHAMMER

Mariakirken, Weidemannsgt 3B
 24.12. Julaften kl. 13.00 *Familiegudstjeneste*
 25.12. 1. juledag kl. 18.00 *Høymesse*

LILLESTRØM

St. Magnus kirke, Romeriksgt 1
 24.12. Julaften kl. 09.00 *Fromesse*
 kl. 10.30 *Høymesse*
 kl. 15.00 *Barnegudstjeneste*
 kl. 24.00 *Midnattsmesse*
 25.12. 1. juledag kl. 10.30 *Høymesse*
 26.12. 2. juledag kl. 10.30 *Stefanmesse*

LARVIK

St. Frans Kapell, Åsveien 2
 24.12. Julaften kl. 23.00 *Midnattsmesse*
 25.12. 1. juledag kl. 17.00 *Høymesse*
 26.12. 2. juledag kl. 10.00 *Messe*
 30.12. Lørdag kl. 17.00 *Messe*
 kl. 18.00 *Barnas julefest*
 31.12. Nyttårsaften kl. 10.00 *Høymesse*
 01.01. Nyttårsdag kl. 10.00 *Høymesse*

Moss

St. Mikael Kapell, Fleischers gt. 11
 24.12. Julaften kl. 10.00 *Høymesse*
 kl. 24.00 *Midnattsmesse*
 25.12. 1. juledag kl. 10.00 *Høymesse*
 kl. 16.00 *Messe*
 26.12. 2. juledag kl. 10.00 *Høymesse*
 31.12. Nyttårsaften kl. 10.00 *Høymesse*
 kl. 16.00 *Messe*
 01.01. Nyttårsdag kl. 10.00 *Høymesse*
 kl. 16.00 *Messe*

OSLO

St. Olav Domkirke, Akersveien, Oslo
 24.12. Julaften kl. 08.00 *Messe på polsk*
 kl. 09.30 *Fromesse*
 kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 13.00 *Messe på tagalog*
 kl. 15.00 *Barnemesse (julevigilien)*
 kl. 18.00 *Messe på engelsk (julevigilien)*
 kl. 19.30 *Messe på vietnamesisk*
 kl. 19.30 *Barnemesse i foreningslokalet på vietnamesisk*
 kl. 21.30 *Messe på polsk*
 kl. 23.30 *Juleandakt*
 kl. 24.00 *Midnattsmesse*
 25.12. 1. juledag kl. 08.00 *Messe på polsk*
 kl. 09.30 *Julemorgenmesse*
 kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 13.00 *Messe på portugisisk*
 kl. 14.30 *Messe på spansk*
 kl. 16.00 *Messe på kroatisk*
 kl. 18.00 *Messe på engelsk*
 kl. 19.30 *Aftenmesse*
 26.12. 2. juledag kl. 11.00 *Høymesse på latin*
 kl. 13.00 *Messe på ungarsk*
 kl. 14.30 *Messe på polsk*
 kl. 16.00 *Messe på kroatisk*
 kl. 19.00 *Aftenmesse*
 27.13. 3. juledag kl. 11.00 *Høymesse*
 kl. 19.00 *Aftenmesse*
 28.12. 4. juledag kl. 11.00 *Messe med velsignelse av småbarn*
 kl. 19.00 *Aftenmesse*
 29.12. Fredag kl. 19.00 *Aftenmesse*
 30.12. Lørdag kl. 18.00 *Messe*

JANUAR

MAN 1 GUDS MOR MARIA -

4 Mos 6,22-27/ Gal 4,4-7/
 Luk 2,16-21

Tir 2 Basilios og Gregor av Nazians -
 1 Joh 2,22-28/ Joh 1,19-28

Ons 3 1 Joh 2,29-3,6/ Joh 1,29-34

Tor 4 1 Joh 3,7-10/ Joh 1,35-42

Fre 5 1 Joh 3,11-21/ Joh 1,43-51

Lør 6 Joh 5,5-13/ Mark 1,7-11

SØN 7 HERRENS ÅPENBARING -

Jes 60,1-6/ Ef 3,2-3a.5-6/
 Matt 2,1-12

Man 8 HERRENS DÅP - Jes 42,1-4.6-7/
 Apg 10,34-38/ Matt 3,13-17

Tir 9 1 Sam 1,9-20/ Mark 1,21-28

Ons 10 1 Sam 3,1-10.19-20/ Mark 1,29-39

Tor 11 1 Sam 4,1-11/ Mark 1,40-45

Fre 12 1 Sam 8,4-7.10-22a/ Mark 2,1-12

Lør 13 (St. Hilarius). 1 Sam 9,1-4.17-19/
 Mark 2,13-17

SØN 14 2. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR -

Jes 49,3.5-6/
 1 Kor 1,1-3/ Joh 1,29-34

Man 15 1 Sam 15,16-23/ Mark 2,18-22

Tir 16 1 Sam 16,1-13/ Mark 2,23-28

Ons 17 St. Antonius. 1 Sam 17,32-
 33.37.40-51/ Mark 3,1-6

Tor 18 Fra 18. til 25. januar: Bonneuken
 for kristen enhet. 1 Sam 18,6-9;
 19,1-7/ Mark 3,7-12

Fre 19 1 Sam 24,3-21/ Mark 3,13-19

Fre 20 (St. Fabian) (St. Sebastian).

2 Sam 1,1-4.11-12.19.23-27/
 Mark 3,20-21

SØN 21 3. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR -

Verdensdagen
 for fred. Jes 9,1b-4/
 1 Kor 1,10-13.17/ Matt 4,12-23
 (Matt 4,12-17)

Man 22 (St. Vincent) 2 Sam 5,1-7.10/
 Mark 3,22-30

Tir 23 2 Sam 6,12-15.17-19/
 Mark 3,31-35

Ons 24 St. Frans av Sales. 2 Sam 7,4-17/
 Mark 4,1-20

Tor 25 APOSTELEN PAULUS'
 OMVENDELSE - Apg 22,3-16
 el Apg 9,1-22/ Mark 16,15-18

Fre 26 (St. Eystein) (Ss. Timoteus og
 Titus.) 2 Tim 1,1-8 el Tit 1,1-5/
 Luk 10,1-9

Lør 27 (Sta. Angela Merici). 2 Sam 12,1-
 7.10-17/ Mark 4,35-41

**Litterturstudent
 ønsker leie
 hybel/hybelleilighet
 sentr. Oslo.
 Ring: Elisabeth, 37 09 49 92
 e. kl. 17.00.**

Vennligst meld
adresseforandring
til
St.Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
tel.: 22 20 72 26

30

En bok til
hjelp for dem
du er glad i

TIL MINE
KJÆRE

EN PERSONLIG
VEILFØDNING FOR
DE ETTERLATTE

I denne vakre boken kan du på en praktisk og verdig måte notere dine ønsker vedrørende gravferden og hva du vil skal skje med dine papirer og eiendeler. Slik kan du gjøre det lettere for dine pårørende i den vanskelige tiden etterpå.

Vi anbefaler boken og tilbyr den nå for kr. 95,-. Skriv eller ring om den.

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

Hovedkontor:
SENTRUM 22207905
Ullevålsveien 1

OSLO VEST 22500030
Harbitzalleen 14

OSLO ØST 22672880
Grensingsvingen 7, Fyrstikkortorget

31.12. Nyttårsaftnen	kl. 08.00	Messe på polsk
	kl. 09.30	Fromesse
	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 13.00	Messe på latin
	kl. 14.30	Messe på spansk
	kl. 16.00	Messe på kroatisk
	kl. 18.00	Messe på engelsk
01.01. Nyttårsdag	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 13.00	Messe på polsk
	kl. 14.30	Messe på vietnamesisk
	kl. 16.00	Messe på tagalog
	kl. 18.00	Messe på engelsk

St. Hallvard kirke, Enerhauggt. 4

24.12. Julaften	kl. 09.35	Fromesse
	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 14.00	Familiemesse
	kl. 22.45	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 11.00	Høymesse
26.12. 2. juledag	kl. 11.00	Høymesse
31.12. Nyttårsaftnen	kl. 09.35	Fromesse
	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 13.00	Messe
01.01. Nyttårsdag	kl. 11.00	Høymesse

St. Dominikus Kirke, Neuberggt 15

24.12. Julaften	kl. 09.00	Messe
	kl. 11.00	Messe
	kl. 24.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 11.00	Høymesse
26.12. 2. juledag	kl. 11.00	Messe
01.01. Nyttårsdag	kl. 11.00	Messe

Lunden Kloster, Øvre Lunden 5

24.12. Julaften	kl. 08.00	Messe
	kl. 11.00	Messe
	kl. 24.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 11.00	Høymesse
26.12. 2. juledag	kl. 11.00	Høymesse
31.12. Nyttårsaftnen	kl. 08.00	Messe
	kl. 11.00	Høymesse
01.01. Nyttårsdag	kl. 11.00	Høymesse

STAVANGER

St. Svithun kirke, Dronningensgt. 8

24.12. Julaften	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 16.00	Barneandakt
	kl. 19.00	Messe på engelsk
	kl. 23.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 11.00	Messe
	kl. 13.00	Messe på vietnamesisk
26.12. 2. juledag	kl. 11.00	Messe i Egersund
	kl. 16.00	Messe på tagalog
	kl. 17.00	Messe på Tau (Jørpeland)
01.01. Nyttårsdag	kl. 11.00	Messe

TROMSØ

Vår Frue kirke, Storgaten 94

24.12. Julaften	kl. 24.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 11.00	Høymesse
26.12. 2. juledag	kl. 11.00	Høymesse

Karmelittnonnene, Holmboevn. 8

24.12. Julaften	kl. 22.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 10.00	Messe
26.12. 2. juledag	kl. 10.00	Messe

TRONDHEIM

St. Olav kirke, Schirmersgt. 1

24.12. Julaften	kl. 09.00	Messe
	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 15.00	Barnegudstjeneste
	kl. 24.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 09.00	Hyrdemesse
	kl. 11.00	Høymesse
26.12. 2. juledag	kl. 11.00	Høymesse
31.12. Nyttårsaftnen	kl. 09.00	Messe
	kl. 11.00	Høymesse
01.01. Nyttårsdag	kl. 11.00	Høymesse

TØNSBERG

St. Olav kirke, Botnegt. 22

24.12. Julaften	kl. 11.00	Høymesse
	kl. 23.00	Matutin
	kl. 24.00	Midnattsmesse
25.12. 1. juledag	kl. 02.30	Messen ved dag gry
	kl. 10.30	Laudes
	kl. 11.00	Høymesse
26.12. 2. juledag	Ingen messe	
31.12. Nyttårsaftnen	kl. 10.30	Laudes
	kl. 11.00	Høymesse
01.01. Nyttårsdag	kl. 17.30	Messe i Sandeffjord
		(Ingen messe i Tønsberg)

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Liv Greni

Bernt Eidsvig

ISSN 0802-6726

Albert Raulin o.p.

Nina Valsø

Gunnel Vallquist

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 200,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo

Telefon: 22 20 72 48

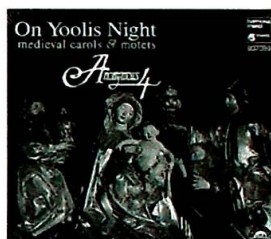
Fax: 22 36 02 63

Åpningstider:

Man.-fre.: 10-17

Lør.: 10-14

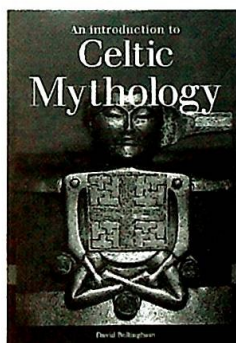
CD'ER:

On Yoolis Night
Medieval carols &
motets.

Sunget av Anonymous 4.

Kr. 169,-.

**An introduction to
Celtic Mythology**

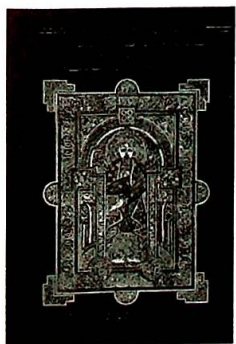
By D. Bellingham.

Examples of traitonal
folktales from Brittany,
Cornwall, Ireland, Isle
of Man, Scotland and
Wales.

Ib. kr. 110,-.

**Corelli: Christmas
Concerto, Sonatas after
Concerti Grossi, op. VI**
Kr. 169,-.

The Book of Kells

Described by Sir E.

Sullivan.

An Enquiry into the Art
of the Illuminated manu-
scripts of the Middle
Ages.

Ib. kr. 150,-.

Noëls Du Monde
Kr. 169,-.

Blikk på tiden

Sakral folkekunst i smør og tre

“Etter reformasjonen gikk katolisismen ned i folkedypet og overvintret i bondekulturen.” Sitat pater Olav Müller.

Oppvokst i “bondekulturen” var det mange rutiner og tradisjoner og også rent konkrete ting og gjenstander som var en selvfølgelig del av hverdag og fest. Først midtveis i livet kom de store ‘aha-opplevelsene’.

Smørform og korstegn

Først i eget kjøkken oppdager en at hånden automatisk utfører det en var vant til at mors hånd gjorde: Når mølsgrauten er kommet på plass i bollen, og smørlokket er lagt på, da vipper hånden skeia bortover grøten og lager små groper som smøret samler seg i. Og så ser en det. Hånden har automatisk tegnet korset i grøten!

Fra barndommens kjøkken låner en mors julesmørform - for å legge i smør til julekveld og julemorgen, slik at det blir ‘skikkelige jul’. Smøret er kommet på plass i formen: Der kommer hånden igjen og riper korset automatisk i smøret. Så sitter en da ved julebordet og lurar på hva det var mor sa om dekoren i den lille gotiske ‘smørkirken’ på julebordet. Så ser en det: Hendene på kjøkkenet har samlet spennet i kristendommen på fire sider: Betlehemstjernen med to av Sankt Nikolas’ tre pengepunger som

han reddet de tre jomfruer med - juleklokken og olivenbladet som duen bragte til Noa - helligtrekongerslyset som viser at Gud er for alle folkeslag - og kalken. Aksen jul-påske står der og legger bunn i julefeiringen. Julen setter perspektiv på påsken.

Denne ‘evangeliseringen’ fra kjøkkenet ble bragt til Pavens tafel i Trondheim i 1989, etter forslag fra en polsk prest som fortalte at Paven var vant til smørfor-

“Smørkirken” - dekorert med helligtrekongerslyset og kalken. Foto. DGS

mer i andre fasonger fra Polen. Men norsk næringsmiddelkontroll stoppet smørformene fra noen inntreden på Pavens bord. Og det på tross av at på disse nordenfjeldske trakter spiser man kaldt smør til fisken.

Pavens reisetrette følge, som iler fra sted til sted og sjelden kommer i kontakt med innfødte på stedet, hugg inn i smørformene på lunsjbordet uten knussel fra næringsmiddelkontrollen, og uten å se på motivene. Kniven ble satt i grunnmuren på ‘smørkirkene’ - og hadde man ikke ilt til med vei-

ledning om å ete fra spiret først, ville det blitt veltede små kirker den dagen!

Skriften på skapet

Mange tror at latinen forsvant med reformasjonen. Omtalte smørform står alle julekvelder foran ‘høyseteskapet’ i mitt barndomshjem. Skapet pleide å inneholde Bibel og salmebøker, men i min barndom inneholdt skapet mine skolebøker, og leksene ble gjort ved dette skapet. Først i meget voksen alder oppdaget en det sensasjonelle: De latinske setningene som er skåret i relieff - er skåret av en bygdesnekker så sent som i 1746! Altså var latinen både kjent og skattet blant landsens håndverkere så sent.

De latinske setningene inneholder det en trenger å vite her i livet:

*Sola dei gloria -
Gud alene æren*

*Ora et labora -
Be og arbeid*

*Recte faciendo neminem timeas -
Gjør du det som er rett, trenger du ikke frykte noen*

*Memento mori -
Husk du skal dø*

GOD JUL!

Dordi Glærum Skuggevik